

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ**

ІВАНАШКО О.Є., ГОШОВСЬКА Д.Т.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА
НАПИСАННЯ НАУКОВИХ РОБІТ**

ЛУЦЬК – 2021

УДК 159.9.01 (072)

ББК 88.5я7

М54

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 10, від 16 червня 2021 р.) та схвалена науково-методичною комісією факультету психології (протокол № 10, від 13.05.2021 р.)

Укладачі – *Іванашко О. Є.*, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології, *Гошовська Д. Т.*, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Рецензенти:

▪ *О.І.Остапівський*, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології ВІППО

▪ *Я.О.Гошовський*, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки

▪ *О.В.Лазорко*, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології і соціології Волинського національного університету імені Лесі Українки

▪ *М.І.Мушкевич*, доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри практичної та клінічної психології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Методичні рекомендації до організації навчально-дослідницької діяльності студентів та написання наукових робіт містять покроковий аналіз організації взаємодії студентів та викладачів у процесі написання курсових та магістерських наукових робіт і розраховані на студентів факультету психології та соціології ВНУ імені Лесі Українки

Іванашко О. Є., Гошовська Д. Т. **Методичні рекомендації до організації навчально-дослідницької діяльності студентів та написання наукових робіт** /. – Луцьк, ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. – 76 с.

© Іванашко О.Є., Гошовська Д.Т. 2021

1. Пояснювальна записка

Наукова робота є формою навчально-дослідницької діяльності студента і має на меті отримання навичок проведення пошукових та прикладних досліджень в галузі.

До початку роботи над науковим дослідженням студенти зобов'язані ознайомитися з Положеннями про академічну доброчесність, запобігання та виявлення академічного плагіату, захист інтелектуальної власності та порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки [1,2,3,4,5], сторінка даного видання – 74-75.

Курсова робота виконується за визначеною і погодженою з керівником темою. Тематика наукових робіт повинна відповідати завданням підготовки студента до самостійної діяльності і мати тісний зв'язок з практичними потребами діяльності. Керівництво курсовими роботами здійснюється, як правило, викладачами кафедри.

Випускна кваліфікаційна робота (ВКР) / Магістерська робота покликана засвідчити відповідний рівень фахової освіти студента. Вимоги щодо її змісту, творчого характеру, теоретичної та практичної значущості результатів мають свої кваліфікаційні ознаки. Написання магістерських робіт має на меті систематизувати, закріпити, розширити теоретичні та практичні знання зі спеціальності та освітньої програми, виявити навички застосування цих знань при вирішенні конкретних наукових завдань. Майбутнім фахівцям важливо розвивати навички самостійної роботи, опанувати методику дослідження та експериментувати, з'ясувати підготовленість до самостійної роботи.

Науковим керівником магістерської роботи призначають, як правило, професора або доцента кафедри, у сфері наукової компетенції якого спеціалізується магістрант, а для робіт, що виконуються на межі наукових напрямків – одного чи двох наукових консультантів.

Підготовку до виконання курсових, наукових, і магістерських робіт забезпечують випускові кафедри вищого навчального закладу. Тематика заздалегідь визначається і затверджується рішенням засідання кафедри та

затверджується вченою радою факультету, враховуючи відповідність до рівня розвитку сучасної науки та актуальних напрямів наукових досліджень освітньої програми (спеціалізації).

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

2. Вибір теми наукової роботи

Для затвердження теми ВКР та призначення наукового керівника студент не пізніше 15 вересня поточного навчального року подає письмову заяву на ім'я декана факультету із зазначенням теми. До 25 вересня теми затверджують на засіданні кафедри та призначають наукових керівників роботи. Заяву студента підписують завідувач відповідної кафедри, науковий керівник та декан факультету; вона зберігається на кафедрі, Додаток А.

Успішне виконання наукової роботи великою мірою залежить від вдало вибраної теми. Вона повинна відповідати інтересам студента, його можливостям проведення відповідних досліджень, а також наявності в його розпорядженні експериментальних методик. Особливу увагу необхідно звернути на актуальність теми, її наукове і практичне значення. При виборі теми важливо пам'ятати, що підготовка наукової роботи дозволяє глибше оволодіти навичками практичного застосування вивчених методів і методик дослідження, а також зібрати матеріал, необхідний при підготовці випускних кваліфікаційних робіт і в майбутній практичній та науковій діяльності фахівця.

Важливо пам'ятати, що пропонована тематика наукових робіт носить переважно узагальнений характер і часто вимагає певного уточнення назви. Таке уточнення відбувається при складанні конкретного плану дослідження і в процесі консультування з науковим керівником. Уточнення теми може бути пов'язане з врахуванням досвіду і знань студента, часу, необхідного для проведення досліджень, можливостями вибору експериментальної бази. При цьому не виключається можливість і ініціатива самого студента. Не слід відкидати ініціативу самого студента при виборі теми. Доцільно допомогти йому сформулювати тему.

Після вибору теми наукової роботи студент одержує настановну консультацію від наукового керівника, де уточнюється об'єкт, предмет, мета і завдання наукової роботи і складає календарний план, який визначає основні етапи і терміни виконання роботи. Схема координації роботи представлена у додатках у вигляді робочого плану, який разом із керівником заповнюється на початку навчального року (Додаток Б). На основі цього складається початковий план-композиція майбутньої роботи.

У дослідженні виділяється рід етапів. Воно починається з розробки програми вивчення об'єкта, наприклад, виробничого колективу, Ця програма передбачає:

- постановку проблеми, визначення мети, завдань і предмета вивчення (аспект виробничої групи, наприклад, керівництво у групі) та уточнення головних понять;
- визначення емпіричних об'єктів дослідження (вибірка);
- розробку методики конкретного дослідження;
- випробування методики (пілотажне, пробне дослідження), її вдосконалення, перевірку надійності методик;
- збір первинної інформації, яке супроводжується контролем надійності та вірогідності одержаних даних;
- якісну та кількісну обробку зібраних результатів;
- інтерпретацію та пояснення результатів, формулювання висновків, складання звіту.

Загальне завдання дослідження повинно бути чітко сформульоване і зрозуміле студенту. Воно може бути деталізоване шляхом виділення часткових завдань. Якщо це зроблено, тоді студенту буде зрозумілим зв'язок між частковим і загальним. Наприклад, тема наукової роботи - "Психологічна характеристика конфліктів між учнями". Загальна задача: з'ясувати психологічне коріння і дати психологічну характеристику конфліктних ситуацій в середовищі учнів. Часткові завдання:

- а) виділити джерела і види конфліктів;

б) визначити роль особистісних властивостей учнів у виникненні і протіканні конфліктної ситуації;

в) намітити шляхи розв'язання конфліктів самими учнями.

Тільки цілісна програма дослідження дає можливість одержати надійні, репрезентативні та вірогідні дані найекономічнішим і найкоротшим шляхом.

3. Структура курсової роботи

Курсова робота - це підсумок елементарного самостійного дослідження.

Курсова робота повинна містити:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основну частину, яка містить два або три розділи;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідністю);

У *вступі* обґрунтовується актуальність обраної теми, її особливості, значущість з огляду на соціальні потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності, наводяться також значущі компоненти вступу, які викладені нижче у наших методичних рекомендаціях.

У *розділі 1* наводяться основні теоретичні, експериментальні дослідження з теми, зазначається, хто з учених вивчав дану проблему, які ідеї висловлював. Визначаються сутність (основний зміст) проблеми, основні чинники (фактори, обставини), що зумовлюють розвиток явища або процесу, який вивчається. Наводиться перелік основних змістових аспектів проблеми, які розглядалися вченими. Визначаються недостатньо досліджені питання, з'ясовуються причини їх слабкої розробленості. Важливо також висловити власне відношення до ідей і висновків автора, підтвердивши його певними аргументами (особистим досвідом, висловлюваннями інших дослідників і ін.), дається глибинний аналіз

сучасного стану процесу або явища, тлумачення основних поглядів і позицій щодо проблеми.

У розділі 2 подається аналіз методів та методик дослідження, а підрозділ 2.2. – має містити експериментальне вивчення проблеми дослідження; увага приділяється виявленню нових ідей та гіпотез, експериментальним даним, новим методикам, оригінальним підходам до вивчення проблеми. Висловлюються власні думки щодо перспектив розвитку проблеми.

У висновках подаються узагальнені умовиводи, ідеї, думки, оцінки, пропозиції студента-науковця.

До списку використаних джерел включають публікації переважно останніх 5-10 років. Особливу цінність мають роботи останнього року.

У додатках наводяться допоміжні формули, таблиці, схеми, графіки, діаграми, зразки документів, якщо вони суттєво полегшують розуміння роботи.

Загалом, робота повинна бути пов'язана із вирішенням доступного дослідницького завдання. Доцільно, щоб наукова робота відображала нові факти, спостереження та висновки, глибокі логічні підсумки і конкретні рекомендації. Вона виконає своє призначення у тому випадку, коли навіть відоме положення буде розкрито в ній у новому аспекті, згідно із самостійною авторською позицією, якщо вона розбудить у студента творче, гнучке і конструктивне мислення, спостережливість, спонукає до пошуку надійних засобів отримання наукової інформації.

Більш детально оформлення кожної структурної частини наукової роботи висвітлено на подальших сторінках даних методичних рекомендацій.

4. Структура магістерської наукової роботи

Наукова робота повинна містити:

□ 4 вшиті в роботу файли (для розміщення допуску до захисту, відгуку наукового керівника, рецензії на наукову роботу, публікацій автора наукової роботи та акту впровадження результатів дослідження /за необхідності/);

□ титульний аркуш;

- завдання (календарний план роботи)
- анотація до наукової роботи українською та англійською мовами (кожна обсягом 1900-2000 знаків з пробілами);
- зміст;
- Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності).
- вступ;
- основну частину (теоретичний та емпіричний розділи – два або три розділи);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідністю);

Кожен з цих елементів, а також розділи основної частини та додатки мають починатися з нової сторінки.

Об'єм наукової роботи в межах основного тексту:

Вид наукової роботи	Кількість сторінок	Кількість процитованих джерел
Курсова робота	20-30 – 35	20-30 (і більше)
Кваліфікаційна робота	35-45	30-40
Магістерська робота	45-55-60	50-60 (і більше)

Титульний аркуш наукової роботи містить найменування навчального закладу; кафедри, де виконувалась робота; назву наукової роботи; прізвище, ім'я, по-батькові автора роботи, курс, групу, спеціальності, освітньої програми за якими навчається студент, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника, його посаду та науковий ступінь; місто і рік виконання (Додаток В.1, В.2).

Завдання на магістерську роботу має розміщуватися одразу після титульного аркуша і містити інформацію про хід організації написання наукової роботи, вчасність виконання студентом всіх завдань, поставлених у дослідженні, а також календарний план роботи (Додаток Б).

Анотація. Для ознайомлення зі змістом та результатами магістерського дослідження подається державною та англійською мовами анотація - узагальнений короткий виклад її основного змісту. В анотації до роботи мають бути стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням новизни та практичного значення.

В анотації також вказуються:

- кожною мовою анотація має бути обсягом 1900-2000 знаків з пробілами;
- прізвище та ініціали студента;
- назва роботи;
- спеціальність (шифр і назва);
- освітня програма (назва);
- місто, рік.

Наприкінці анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту наукової праці, відображати тематику дослідження і забезпечувати тематичний пошук роботи. Кількість ключових слів становить від п'яти до десяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

Анотація повинна містити лаконічну змістовну характеристику наукового дослідження. Формулювання змісту анотації повинні висвітлювати наступні компоненти: вивченню чого присвячене наукове дослідження; сутність чого розкрито, яку модель (чи модель чого) побудовано; що виявлено та на якому рівні; що визначено чи досліджено; що встановлено, якими взаємовпливами, чинниками обумовлена можливість підвищення рівня ефективності явища, що досліджується у роботі тощо.

Зміст подають на початку наукової роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема, вступу, розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків та ін. (Додаток Д).

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності). Якщо в науковому дослідженні вжито специфічну термінологію,

а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їх перелік може бути поданий в роботі у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа - їх детальне розшифрування. Якщо в дослідженні спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

5. Написання та оформлення основної частини наукової роботи

■ **Основна частина** наукової роботи має містити:

- вступ,
- розділи і підрозділи, (рідше ще й пункти, підпункти) роботи;
- висновки.

5.1. Написання та оформлення вступу до наукової роботи

Вступ (окремі пункти попередньо визначаються на першій консультації з науковим керівником, остаточно оформлюється вступ після завершення роботи, як результати роботи описуються такі пункти, як наукова новизна, практична значущість тощо) розкриває сутність і стан наукової проблеми (задачі) та значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Структурні компоненти вступу, як загальну характеристику наукової роботи, далі подають в рекомендованій нижче послідовності (висвітлення кожного зі вказаних пунктів слід розпочинати з абзацу, назву висвітлюваного пункту фіксувати та виділяти півжирним шрифтом):

- 1. Актуальність дослідження.**
- 2. Об'єкт дослідження.**
- 3. Предмет дослідження.**
- 4. Мета дослідження.**
- 5. Завдання дослідження.**
- 6. Теоретико-методологічна основа дослідження.**

7. Методи дослідження.

8. База дослідження.

9. Наукова новизна одержаних результатів дослідження, або Новизна дослідження.

10. Практична значущість одержаних результатів.

11. Апробація результатів. Публікації за час навчання (за наявності).

Ці поняття є ключовими для наукової роботи. Тому їм слід приділити особливу увагу.

■ Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують **актуальність** і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва, на користь України. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне - сутність проблеми або наукового завдання.

■ Далі визначається об'єкт і предмет наукового дослідження.

Об'єктом виступає та сторона дійсності, на яку спрямована дана наука. Часто об'єкт фіксується у самій назві науки, але в силу того, що наука не в змозі вичерпно описати свій об'єкт, то вона обмежує сферу своїх інтересів. Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення.

Предмет дослідження складає та сторона чи сторони, якими в ній представлений об'єкт науки, тобто предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Предмет не фіксує всіх сторін об'єкту, але може включати те, що виступає відсутнім в об'єкті.

Так, у темі наукової роботи “Психологічний аналіз переживання депресивних станів людьми похилого віку в умовах виходу на пенсійний відпочинок”, об'єктом виступає процес переживання депресивних станів. Предмет дослідження склали психологічні особливості переживання людьми похилого віку депресивних станів.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його

частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага автора наукової роботи, оскільки предмет дослідження визначає тему наукової роботи, яка визначається на титульному аркуші як її назва.

Виділення **об'єкту та предмету** наукового дослідження дає можливість визначити **мету** дослідження.

Розрізняють фундаментальні та прикладні дослідженнями. Перші виразно орієнтовані на пошук загальних законів розвитку предмета, що вивчається, а другі - на способи використання на практиці того, що відкрито у фундаментальних дослідженнях. Мета будь-якого прикладного дослідження - безпосереднє розв'язання практичного завдання, більш чи менш швидко впровадження результатів для вдосконалення якихось аспектів матеріальної чи духовної діяльності суспільства.

Не слід формулювати мету як “Дослідження ...”, “Вивчення ...”, тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Мета наукової роботи має формулюватись максимально лаконічно, але повно (власне формулюванню передують такі конструкції: “Мета роботи полягає в ...”, “метою наукової роботи передбачено”, “цим визначається мета наукової роботи” та ін.). До зазначеної вище теми наукової роботи мета може бути сформульована таким чином: “Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному розгляді переживання депресивних станів людьми похилого віку і корекційно-методичному плануванні роботи з ними в умовах лікувального закладу”.

■ На конкретні **завдання** у досягненні поставленої мети, що вирішуються автором, вказують одиниці на зразок: “мета роботи передбачає розв'язання таких завдань:”, “мета дослідження визначає її основні завдання” та ін. Формулювання завдань наукової роботи подається із нумерацією. Кожне положення зручніше починати зі слів: виявити, з'ясувати, описати, визначити, встановити, здійснити, сформулювати, висвітлити, показати тощо. До нашого варіанту теми наукової роботи завдання дослідження мають вигляд:

У відповідності до мети в роботі поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати зміст проблеми в науковій літературі.
2. Виявити особливості переживання депресивних станів у людей похилого віку.
3. Дослідити взаємозв'язки між порівневим вираженням переживання депресивних станів у людей похилого віку та специфічними симптомокомплексами їх якостей особистості.
4. Розробити психологічні засоби корекційної роботи з людьми похилого віку в умовах виходу на пенсійний відпочинок.

■ **Теоретико-методологічна основа дослідження.** Висвітлюються теоретичні положення науки, які є базовими, основними в обґрунтуванні дослідження, представлені у концептуальних позиціях, концепціях, напрямках, течіях, які існують в науці. Необхідно вказати основних представників-науковців, які мають доробки у зазначеній концепції (напрямку, течії). *Наприклад:*

Теоретико-методологічну основу дослідження склали положення психологічної науки про єдність діяльності, свідомості і самосвідомості (Л.С.Виготський, Г.С.Костюк, В.В.Столін, С.Л.Рубінштейн, П.Р.Чамата); про сутність і закономірності становлення особистості в дошкільному віці (Л.І.Божович, А.А.Люблінська, В.С.Мухіна, Д.Б.Ельконін); про набуття соціально-перцептивного досвіду у міжособистісній взаємодії (І.Д.Бех, Л.А.Венгер, О.В.Запорожець, М.І.Лісіна, Т.А.Рєпіна); про становлення здорового способу життя як соціальної цінності і фізичної культури особистості (І.І.Брехман, Ю.П.Лісіцин, Г.В.Ложкін, Р.З.Поташнюк, Є.Н.Пристапа та ін.).

■ **Методи дослідження.** Автор подає перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх потрібно не відірвано від змісту роботи, а коротко визначаючи що саме досліджувалося тим чи іншим методом. *Наприклад:*

Методи дослідження: теоретичний аналіз і систематизація науково-теоретичних та методичних джерел; організаційні методи (метод порівняння та поперечного зрізу); емпіричні методи (стандартизовані методики,

спостереження, бесіди); методи обробки та інтерпретації даних (кількісні та якісні із застосуванням методів математичної статистики).

■ **База дослідження.** (для робіт емпіричного характеру). Вказується навчальний заклад чи виробництво, організація (чи декілька), залежно від того де проводилося дослідження, місто (село), область. Вказується кількісний і якісний склад вибірки досліджуваних.

■ **Новизна дослідження.** Новизна наукової роботи може зумовлюватись кількома чинниками: у роботі уточнюються окремі поняття з огляду на нові наукові дані, пропонується новий підхід у дослідженні якогось явища, тобто розглядається істотно нова методика, ставляться завдання, які не могли з'ясувати попередники тощо. Відповідно автор наукової роботи подає коротку анотацію нових наукових досліджень (рішень), запропонованих особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни.

■ **Практичне значення отриманих результатів.** Практичне значення наукової роботи полягає у можливостях наукового використання результатів дослідження або у рекомендаціях щодо їх використання.

■ **Апробація результатів. Публікації за час навчання.** Автор наукової роботи вказує публікації у фахових виданнях, статті, тези та наукові повідомлення як результат участі у конференціях, семінарах тощо. Дані подає згідно з вимогами до оформлення бібліографічного опису списку джерел. (Перелік публікацій автора, одноосібних чи у співавторстві в окремих випадках може не співпадати безпосередньо з темою конкретної наукової роботи).

У разі якщо результати досліджень впроваджено, відомості про це подаються із зазначенням найменувань організацій, в яких здійснено впровадження. У цьому випадку додатки можуть містити копії відповідних документів.

Загалом вступний розділ дослідження повинен віддзеркалювати ту теоретичну роботу, яку автор провів з врахуванням рекомендацій, що наводяться нижче, де висвітлюється система роботи з науковими джерелами. Окрім цього,

тут важливо здійснити методологічне обґрунтування проблеми та оцінити ступінь інноваційної, теоретичної та практичної значущості дослідження.

5.2. Написання та оформлення розділів дослідження

Кожний розділ починають з нової сторінки.

Розділи наукової роботи повинні за своєю назвою, структурою, змістом відповідати завданням дослідження поставленої проблеми. Кожен розділ повинен містити короткі висновки, які узагальнюють результати дослідження, отримані автором.

В розділах основної частини подають:

- Огляд літератури за темою та вибір напрямків досліджень;
- Виклад загальної методики та основних методів досліджень;
- Експериментальну частину і методики досліджень;
- Відомості про проведені теоретичні і (або) експериментальні дослідження;
- Аналіз і узагальнення результатів досліджень.
- Обґрунтування та прогнозування способів підвищення ефективності досліджуваного явища.

Зазвичай, наукова (курсова, магістерська) робота може складатись з 2-3 розділів.

Розділ 1. Перший розділ є теоретичним дослідженням, мета якого – систематизація здобутих знань з дисципліни (напряму, в межах якої пишеться наукова робота) відповідно до вибраної теми. У розділі аналізуються думки, наукові позиції щодо проблем, які досліджуються, наводиться огляд літературних джерел, їх критичний аналіз та узагальнення. В огляді літератури необхідно окреслити основні етапи розвитку наукової думки за проблемою, що досліджується.

Обов'язково повинні бути посилання на всі використані джерела, які представлені у загальному списку.

Обсяг першого розділу - 20-25% від загального обсягу основного тексту наукового дослідження.

Розділ 2. Другий розділ – практичний. Він містить практичний аспект дослідження вибраної теми. У другому розділі, як правило, обґрунтовують вибір напряму досліджень, наводять методи вирішення задач і їх порівняльні оцінки, розробляють загальну методику проведення дослідження.

Мета цього етапу дослідження – на конкретному практичному прикладі довести дослідження з обраної тематики. На цьому етапі необхідно використати і представити у підрозділі 2.1. Методи і принципи наукового дослідження: методи формальної логіки: (індукцію і дедукцію), системні методи (дослідження операцій, теорію управління тощо), аналітичні та логічні методи – для аналізу стану та розвитку об'єкта і предмета дослідження; структурно-функціональні, спостереження та порівняння – для визначення основних напрямків розвитку; математичні – для оцінювання показників і процесів, що аналізуються; статистичні - групування і вибіркові спостереження – для порівняльного оцінювання результатів і підсумків дослідження. У наступних підрозділах (2.2., 2.3.) розділ 2 має містити фактичні дані щодо практичного матеріалу з вибраної проблематики.

Результати аналізу даних треба представити в таблицях, схемах, діаграмах, графіках тощо.

Розділ 3. У наступних підрозділах з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вносить у розроблення проблеми. Студент повинен давати оцінку повноти вирішення поставлених задач, оцінку достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів), їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць, обґрунтування потреби додаткових досліджень, негативні результати, які обумовлюють необхідність припинення подальших досліджень. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

Третій розділ – це проектна частина, де потрібно запропонувати заходи, прийоми, методи, підходи, механізми підвищення ефективності явища, що досліджується, або аспекти, фактори, питання, на які повинна бути спрямована основна увага при проведенні певних досліджень. У цьому розділі треба представити пропозиції щодо удосконалення впровадження у практичну діяльність тих аспектів діяльності, що були досліджені в першому розділі. Студент повинен обґрунтувати свої пропозиції переконливо аргументуючи їх.

Якщо у роботі планується два розділи, то зміст 1-го – теоретичний аналіз, а 2-го – практично-проектний.

5.3. Написання та оформлення висновків дослідження

У **висновках** викладають найважливіші наукові та практичні результати, одержані в дослідженні, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (задачі), її значення для науки і практики, дається стислий виклад результатів дослідження, а також можуть надаватись рекомендації з практичного використання його результатів. У висновках вказується, які з поглядів на проблему отримали підтвердження, а які вимагають подальшого уточнення. У висновках також обґрунтовується, чи ставиться під сумнів необхідність і перспективність подальшого дослідження проблеми, пропонуються нові напрямки, які виявились в ході проведеного дослідження. Далі формулюють висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів. У першому пункті висновків коротко оцінюють стан питання. Далі у висновках розкривають методи вирішення поставленої в дослідженні наукової проблеми (задачі), їх практичний аналіз, порівняння з відомими розв'язаннями. У висновках необхідно наголосити на якісних і кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їх використання.

Кожен з таких висновків - це чітка відповідь на поставлене в дослідженні завдання (слід звірятися із завданнями, визначеними у вступі до наукового дослідження).

6. Робота над літературними джерелами для написання теоретичного розділу наукового дослідження

Робота над темою, як правило, починається з ретельного пошуку і аналізу джерел, опублікованих з теми дослідження. Джерелом таких відомостей є каталоги бібліографічних відділів бібліотек, реферативні і бібліографічні видання, комп'ютерні засоби пошуку та збору інформації. На основі цих даних студент складає перелік книг, збірників, журнальних статей, які необхідно опрацювати при підготовці наукової роботи. Пріоритет рекомендується надавати найновішій літературі оглядового характеру, яка дає можливість звузити напрямки теоретичного пошуку. Кожне джерело (книгу, статтю) рекомендується записувати на окрему бібліографічну картку, що полегшує роботу з літературою.

Теоретичний варіант роботи передбачає визначення завдань дослідження до початку вивчення літератури. Вони можуть бути сформульовані в загальному плані: вивчити публікації. При першому читанні складається загальне враження про роботу.

Аналіз літератури включає:

- Загальне ознайомлення з книгою чи статтею в цілому.
- Уважне читання вдруге окремих розділів, що дає можливість виділити основний зміст, що і заноситься в даний конспект.
- Складання конспекту або виписки основних положень, цитат.

Конспект повинен бути коротким, ясним, повним і точним. Ясність і короткість викладу не повинні суперечити вимогам повноти і точності, без яких конспект перетворюється в записи з приводу прочитаної книги. Для досягнення більшої точності основні положення роботи необхідно записувати в формулюванні автора, вказуючи сторінку, на якій викладена думка, яка записується. Повнота конспекту досягається за рахунок фіксації основних положень роботи, відтворення логіки авторського викладу матеріалу. Конспектувати краще тільки на одній стороні листка, щоб мати можливість потім при роботі з конспектом записувати свої зауваження і роздуми, піддати аналізу,

зіставити точки зору, сформулювати свою позицію, своє розуміння даного питання.

Після конспектування джерел корисно скласти картотеку конспектів. Зручніше мати алфавітний і систематичний переліки конспектів. Перший дозволяє швидко дізнатися, чи є конспект тієї чи іншої роботи, а другий - вияснити, які конспекти є з тієї чи іншої проблеми. Тому на кожний конспект варто заповнювати дві картки: одна знаходиться в алфавітній картотеці, друга - в систематичній. У кожній картці вказати порядковий номер конспекту, що дозволить швидко його знайти.

➤ Критичний аналіз і оцінку опрацьованого матеріалу. Він може бути побудований двома шляхами:

а) у вигляді викладу вивчення проблеми (що нового внесли ті або інші дослідники);

б) у вигляді аналізу сучасного стану проблеми (роботи, що розглядаються, ґрунтуються за ознакою спільності).

Вся опрацьована література повинна бути систематизована і узагальнена в теоретичному розділі наукової роботи.

Особливою умовою фактичного матеріалу, що подається у науковій роботі є цитати, що органічно вписуються в текст наукової роботи при аналізі позицій автора. Їх використовують з метою аргументації, точності передачі думки автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при порівнянні різних точок зору тощо.

Цитата – (лат. *Cito* – наводжу, проголошую) – дослівний фрагмент тексту, чийсь слова, що наводяться письмово, органічно доповнюючи текст роботи. Використовують цитати для того, щоб без перекручувань, власних трактувань передати думку автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при зіставленні різних точок зору тощо. Цитати є необхідною опорою автора роботи в процесі аналізу та синтезу інформації і для підтвердження окремих суджень, які висловлює студент. Відштовхуючись від них, можна створити систему переконливих доведень, доказів, необхідних для об'єктивної характеристики

явища, яке спостерігається і досліджується. Нерідко автори досліджень вдаються до цитувань авторитетів у конкретній галузі знань для посилення своєї позиції. Водночас утрата чуття міри у використанні цитат може суттєво зашкодити науковій роботі. Тому завжди, перед тим, як вдатися до цитування, автор повинен під різними кутами зору перевірити його доцільність, уникати псевдо тлумачень джерел. В одних випадках із першоджерела можуть бути взяті слова, які не відповідають поглядам його автора, в інших – цитати обмежуються словами, що містять лише частину думки, наприклад ту, яка найбільше відповідає інтересам автора роботи. Іноді в цитаті викладається точка зору не на той предмет, що розглядається в новому дослідженні. Можливі й інші смислові розбіжності.

Окрім прямого цитування, часто застосовують переказ тексту першоджерела, що теж нерідко призводить до викривлення його змісту, тому текст-інтерпретація має бути ретельно звірений із першоджерелом.

Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу з наукової праці може спотворити зміст, закладений автором. Тому слід бути особливо уважним у забезпеченні аргументації наукових позицій автором роботи через використання посилань, (Додаток Е).

Умовно, існуючі **посилання на використані джерела** можна поділити на три основні види:

❖ При непрямому цитуванні для обґрунтування положень теоретичного аналізу (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, конкретним щодо оцінювання його висновків і давати відповідне посилання на джерело: необхідно вказати в тексті власної роботи у квадратних дужках номер джерела із списку літератури. *Наприклад* [25], або [25, с. 17-56].

❖ При дослівному цитуванні після номеру джерела (через кому) вказується також номер сторінки, з якої дана цитата. *Наприклад*, [17, с. 125] означає, що

дана цитата наведена на 125-ій сторінці джерела, яке описане в списку використаних джерел наукової роботи студента під номером 17.

❖ При посиланні автора наукової роботи на думку, спільну позицію кількох науковців подаються номери джерел і розділяються вертикально крапкою з комою. *Наприклад*: [2; 4; 7; 18; 24; 33].

Якщо необхідно виявити ставлення автора наукової роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання, *наприклад* (!); (?).

Коли автор наукової праці, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора наукового дослідження, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – *М. С.*), (підкреслено мною. – *М. С.*), (розбивка наша. – *М. С.*).

Цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім, бо те і інше знижує рівень науковості праці. Надмірне цитування створює враження компліятивності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу.

Теоретичний аналіз включає стислий виклад теорії та історії вивчення проблеми дослідження, характеристику і порівняльний аналіз існуючих поглядів на проблему і шляхи її наукового дослідження, виявлення питань і проблем, які ще не знайшли належного вирішення, висвітлення методичних проблем і принципів труднощів, які виникають на шляху до поставленої мети.

Найскладнішою є процедура систематизації наукової літератури при її огляді й аналізі. Інколи у науковій роботі спостерігається примітивний вид аналізу літератури: коротко повідомляється, що в такій-то праці такий-то вчений виклав таку-то позицію, а другий – іншу. Хронологічний перелік того, хто і що сказав з того чи іншого приводу, не можна вважати за науковий аналіз літератури. Недоцільне також анування праць за темою без викладу власної позиції дослідника.

Щоб уникнути цих помилок, слід уважно прочитати літературу і систематизувати погляди вчених у такому порядку:

- сутність даного явища чи процесу (позиція декількох авторів збігається у такому-то аспекті);
- що становить зміст даного процесу чи явища (його компоненти, ланцюги, стадії, етапи розвитку);
- погляди вчених з приводу шляхів вирішення даної проблеми на практиці (хто і який напрям розробив);
- які труднощі виявлені в попередніх дослідженнях, трапляються при практичному вирішенні завдання;
- які чинники, умови ефективного розвитку процесу чи явища в даній галузі виділені вченими.

Правильно проведений теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволяє сформулювати конкретні завдання дослідження. Цей етап підготовки наукової роботи вимагає тісної взаємодії з науковим керівником, досвід якого допомагає студенту правильно визначитись із кількістю та обсягом завдань дослідження. Розділ повинен закінчуватися короткими висновками: перерахуванням вже досліджених аспектів проблеми, результатів досліджень, постановкою дискусійних питань, а також виділенням нових аспектів, які необхідно вивчити.

Науковий етикет вимагає висвітлення всього тексту наукової роботи (а також і виступу студента під час захисту роботи) **від першої особи множини**. *Наприклад*: На нашу думку..., ми визначили..., ми дотримуємося позиції..., нам слід зазначити..., ми вважаємо... тощо.

7. Проведення емпіричного дослідження

Якщо в науковій роботі передбачається проведення емпіричного дослідження, то воно складається з наступних етапів.

- постановка проблеми, визначення предмета вивчення, мети, і завдань (аспект виробничої групи, наприклад, керівництво у групі) та уточнення головних понять;

- визначення емпіричних об'єктів дослідження (вибірка);
- розробку методики конкретного дослідження;
- випробування методики (пілотажне, пробне дослідження), її вдосконалення, перевірку надійності методик;
- збір первинної інформації, яке супроводжується контролем надійності та вірогідності одержаних даних;
- якісну та кількісну обробку зібраних результатів;
- інтерпретацію та пояснення результатів, формулювання висновків, складання звіту.

Першим етапом цього виду роботи є формулювання задач дослідження (на основі аналітичного огляду літератури). Наступним кроком буде вибір студентом методів і конкретних методик емпіричного дослідження. Емпіричне дослідження може включати спостереження, експериментальні і кореляційні методи, дослідження продуктів діяльності, проведення бесід або інтерв'ю та інші методи. Вибір і обґрунтування адекватних методів дослідження є важливим і відповідальним етапом при проведенні емпіричного дослідження. Здійснюючи спостереження слід скласти план спостереження, виділити об'єкти, намітити цілі, ознаки, на які необхідно звернути увагу. Науковою метою цього виду роботи може бути висунення нових передбачень, постановка нових питань, що вимагають експериментальної перевірки.

Оволодіння певною експериментальною методикою дає можливість знаходження меж застосування тієї або іншої методики і розробки її варіантів; можливість статистичного виявлення середніх значень; виявлення статистичних зв'язків між окремими особливостями, які вивчаються. Науковою метою тут може бути одержання нової і перевірка існуючої інформації.

Після розробки плану емпіричного дослідження часто рекомендується проведення невеликого пілотажного дослідження на обмеженій групі обстежуваних. Таке дослідження дає змогу висунути чи уточнити наукове припущення дослідження, виявити можливі труднощі, освоїти вибрані методики, оперативно скоректувати план досліджень, оптимізувати форми фіксації

результатів. Пробний експеримент дає також можливість перевірити надійність вибраних методів дослідження, доступність інструкцій, придатність експериментального матеріалу, розробити критерії аналізу результатів дослідження. Проведення емпіричного дослідження вимагає ретельного планування і підготовки для забезпечення необхідних умов збору об'єктивної інформації. Отримані дані детально протоколюються і записуються в спеціальному зошиті - журналі дослідження. Заключним етапом емпіричного дослідження є обробка його результатів.

Після ретельного вивчення протоколів студент приступає до обробки отриманих результатів, тобто здійснює їх **кількісний та якісний аналіз**.

В кількісному аналізі підраховуються за встановленими критеріями кількість допущених помилок; час, затрачений на виконання завдання; дається характеристика вибірки дослідження. При необхідності проводиться статистичний аналіз отриманих результатів. Результати кількісного аналізу оформлюються у вигляді зведених таблиць, можуть ілюструватись графіками і діаграмами. Всі таблиці надписуються, нумеруються. Представлена в таблиці інформація повинна бути зрозумілою і при необхідності супроводжується поясненнями в тексті наукової роботи. Таблиці, які виконують пояснювально-ілюстративну функцію можуть використовуватись безпосередньо в тексті наукової роботи. Таблиці з великими обсягами даних доцільно наводити в додатках.

Основна мета дослідження полягає в розкритті суті та механізмів виявлених феноменів, встановлених причинно-наслідкових і кореляційних зв'язків, їх інтерпретації та поясненні. Ця мета досягається шляхом якісного аналізу отриманих даних. Потрібно мати на увазі, що аналіз і інтерпретація результатів окремих методів дослідження вимагає серйозних навичок, значного досвіду і часто вимагає також значних затрат часу. Тому аналіз і інтерпретація результатів таких досліджень повинна проводитись під контролем досвідченого спеціаліста.

На основі узагальнених результатів якісного аналізу і співставленні їх з завданнями дослідження студент формулює відповідні висновки. Це заключна

частина наукової роботи. У ній автор перераховує основні положення, які викладалися і доводилися у роботі. Висновки повинні бути короткими і змістовними.

Експериментальний розділ дослідження повинен відображати специфіку роботи в межах наукової галузі.

8. Оформлення основної частини наукової роботи

■ Обсяг роботи повинен відповідати вимогам, зазначеним у даних методичних рекомендаціях на 9 сторінці.

■ Робота друкується шрифтом Times New Roman. 14 шрифтом (28-30 рядків на сторінку).

■ Магістерська робота повинна бути зброшурована і мати міцну палітурку, курсова робота може мати м'яке брошурування.

■ Титульна сторінка оформляється за зразком, що додається. На другій сторінці подається зміст роботи.

■ Вступ повинен складати 3 - 5 сторінок.

■ Текст основної частини наукової роботи поділяється на розділи, підрозділи (пункти та підпункти). Заголовки структурних частин наукової роботи друкують великими літерами, симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Відстань між заголовком (за виключенням заголовку пункту) та текстом повинна дорівнювати 3-4 одинарних інтервали.

■ Кожну структурну частину наукової роботи треба починати з нової сторінки.

■ Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака “№”. Першою сторінкою наукової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, але номер сторінки не ставлять; на наступних сторінках номер проставляють у *правому верхньому куті* сторінки без крапки вкінці.

Номер **розділу** ставлять після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Заголовки структурних частин наукової роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», друкують великими літерами симетрично до набору. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Підрозділи нумерують в межах кожного розділу. Номер підрозділу (*Наприклад*: “2.3.”) складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. У кожному розділі може бути щонайменше два підрозділи. Пункти (*Наприклад* : “1.2.3.”) нумерують за таким же самим принципом в межах кожного підрозділу. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Зразок розміщення та нумерації представлений у Додатку Ж.

Ілюстрації (схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати в науковій роботі безпосередньо після тексту, де вони *згадані вперше*, або на наступній сторінці. Основними видами ілюстративного матеріалу в наукових роботах є: креслення, технічний рисунок, схема, фотографія, діаграма і графік.

Ілюстрації позначають словом «Рис.», («Мал.») і нумерують послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатись з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. *Наприклад*: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно **під** ілюстрацією. Підпис під ілюстрацією зазвичай має чотири основних елементи: - найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис. » («Мал.»); - порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами; - тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного;

- експлікацію, яка будується так: деталі сюжету позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх текстом. Треба зазначити, що експлікація не замінює загального найменування сюжету, а лише пояснює його. Приклад:

Рис. 1.24. Схема розміщення елементів касети:

- розмотувач плівки;
- сталеві ролики;
- привідний валик;
- опорні стояки.

Або ж пояснювальні підписи у комп'ютерному побудованні рисунка можуть вноситись у «легенду».

Приклади оформлення рисунків:

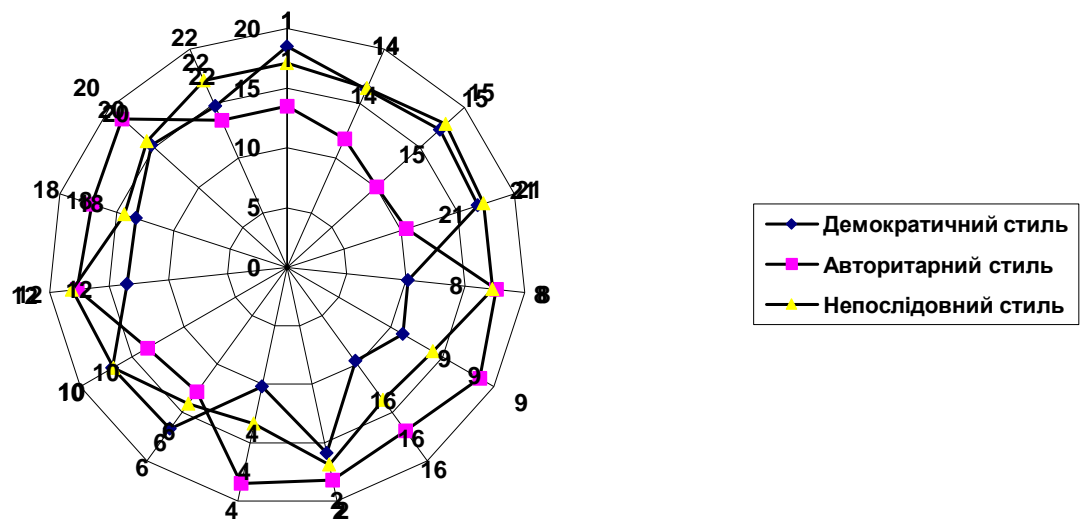

Рис. 3.5. Батьківсько-дитячі взаємини залежно від стилю виховання

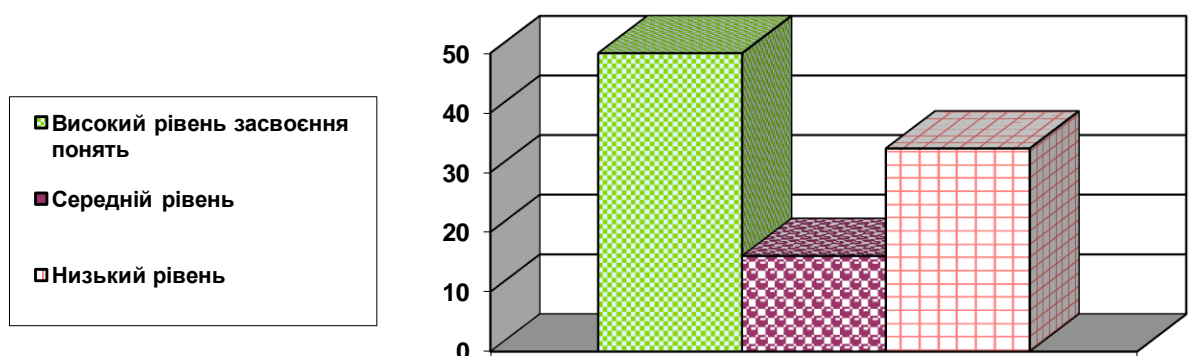

Рис. 2.3. Відсотковий розподіл у групі досліджуваних за результатами методики “Незакінчені речення”

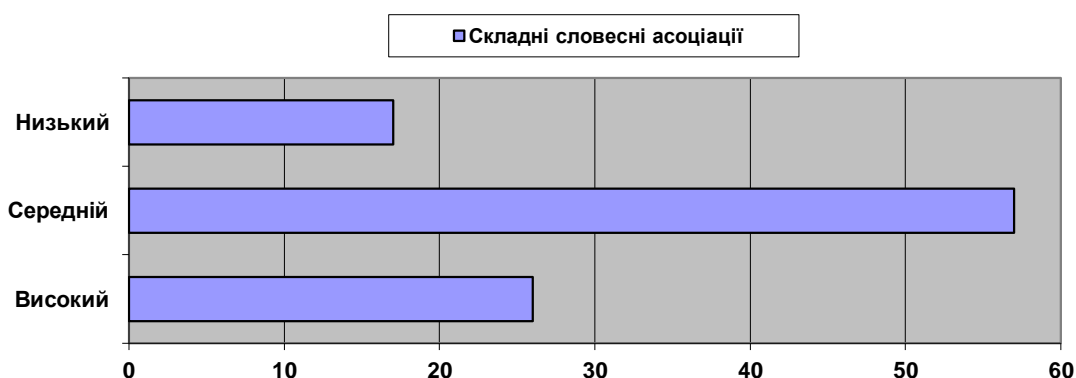

Рис. 2.7. Відсотковий розподіл показників за методом складних словесних асоціацій

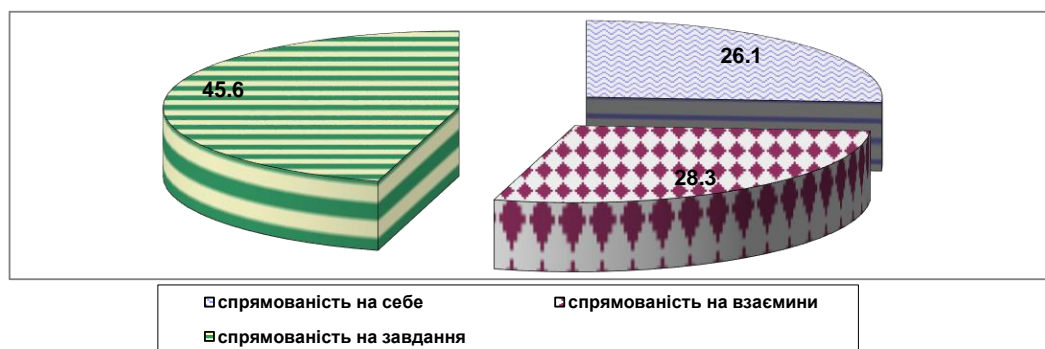

Рис. 3.12. Відсотковий розподіл показників вивчення спрямованості особистості

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках «(рис. 3.1.)» або зворот типу: «..як це видно з рис. 3.1.» або «.. як це показано на рис. 3.1.»

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення (електрографічне копіювання, мікрофільмування). Ілюстрації виконують чорнилом, тушшю або пастою чорного кольору на білому непрозорому папері. У науковій роботі слід застосовувати лише штрихові ілюстрації й оригінали фотознімків. Фотознімки розміром, меншим за формат А4, наклеюють на стандартні аркуші білого паперу формату А4.

Формули в науковій роботі так само нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, *наприклад*: (3.1) (перша формула третього розділу).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнту потрібно подавати з нового рядка. Рівняння і формули потрібно виділяти з тексту вільними рядками.

Приклади оформлення формул у тексті наукової роботи:

Метод обробки емпіричних даних представлений методами математичної статистики [61]. В методі обробки статистичних даних використовувався показник відмінності даних виражених у відсотках: достовірності різності відсоткових чисел як різниця відсоткових чисел. Обрахування коефіцієнту достовірності проводилося за формулою:

$$\frac{P_1 - P_2}{\frac{P_1 Q_1}{n_1} + \frac{P_2 Q_2}{n_2}} = \frac{P_1 - P_2}{\frac{P_1(100\% - P_1)}{n_1} + \frac{P_2(100\% - P_2)}{n_2}}, \quad (2.1)$$

де P_1 - % у 1-й вибірці;

P_2 - % у 2-й вибірці;

n_1 ; n_2 ; - обсяг вибірок;

Q - (100 % - P).

Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Таблиці нумерують за тим же самим принципом. Слово Таблиця та її номер розміщують по правому краю над таблицею, *Наприклад*: “Таблиця 1.2” (друга таблиця першого розділу). В наступному рядку подається малими літерами з першої великої назва таблиці. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) пишуть: «Продовж, табл.» і вказують її номер, *наприклад*: «Продовж, табл. 1.2».

Примітки до тексту і таблиць, в яких наводять довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, *наприклад*:

Примітки:

...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Приклади оформлення таблиць:

Таблиця 2.3

Статистичні показники взаємозв'язку спрямованості особистості та сформованості теоретичних історичних понять

Порівнювані дані методик (VAR)	r_{xy}		t		P
	Інтерн./13	Екстерн./14	13	14	
13,14 – 1	0,58	-0,56	43,9	26,3	0,01
13,14 – 2	0,71	-0,66	56,9	28,2	0,01
13,14 – 3	0,44	-0,40	39,5	27,8	0,01
13,14 – 4	0,55	-0,56	23,1	12,6	0,01
13,14 – 5	0,53	-0,51	-7,4	-4,0	0,01
13,14 – 6	0,44	-0,49	22,8	14,1	0,01
13,14 – 7	0,43	-0,43	3,0	2,1	0,05
13,14 – 8	-0,65	0,65	-1,5	-2,5	0,05
13-14		-0,96		2	0,05

У тексті наукової роботи повинні бути **посилання** на ілюстрації, таблиці і формули. *Наприклад*: ... на рис. 1.2., ... у формулі (2.1.), ... в табл. 1.2. У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації, які подаються після їх розміщення, потрібно вказувати скорочено слово “дивись”, *наприклад*: “див. табл. 1.3.”.

9. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел складається на основі робочої картотеки і відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми, є “візитною карткою” автора роботи, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою та іншими інформативними джерелами, які цитувалися в науковому дослідженні. “Список...” повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою.

Використані автором джерела подаються у списку, який слідує за висновками до наукової роботи.

Бібліографічний опис списку використаних джерел у науковій роботі може оформлятися здобувачем наукового ступеня за його вибором з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання».

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК

стилів оформлення списку наукових публікацій

1. MLA (Modern Language Association) style.
2. APA^{-1,2} (American Psychological Association) style.
3. Chicago/Turabianstyle⁻¹.
4. Harvard style⁻¹.
5. ACS (American Chemical Society) style.
6. AIP (American Institute of Physics) style.
7. IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style.
8. Vancouver style⁻¹.
9. OSCOLA.
10. APS (American Physics Society) style⁻¹.
11. Springer MathPhys Style⁻¹.

⁻¹Springer Style <http://resource-cms.springer.com/springer-cms/rest/v1/content/51958/data/v1/Guidelines+for+Contributions+to+Major+Reference+Works>

Літературні джерела розміщуються в списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Бібліографічний опис джерел та літератури складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної або видавничої справи. Якщо список містить посилання на літературу та джерела, записані як кириличними літерами, так і латинськими, то спочатку потрібно подавати ті, які записані кирилицею, а потім латиницею (за абеткою).

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати до вимог міждержавних і державного стандартів з обов'язковим наведенням назв праць. У “Списку...” можуть вказуватися тільки всі **опрацьовані** наукові джерела, на які є **посилання** в основному тексті наукової роботи. Приклади оформлення джерел додаються, Додаток 3.

10. Оформлення додатків

■ Після списку використаних джерел до наукової роботи включаються **додатки**.

До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал:

- проміжні математичні доведення, формули та розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- протоколи й акти випробувань, впровадження, розрахунки ефекту впровадження;
- інструкції та методики, опис алгоритмів і програм вирішення задач на ЕОМ, розроблених у науковій роботі;
- допоміжні ілюстрації.

Кожний додаток повинен починатись з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток” і велика літера, що

позначає додаток (великі літери української абетки, за винятком літер Г, Є, І, і, Ї, Й, О, Ч, Ь), див. додатки даного методичного видання як зразок оформлення.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи і підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1 – перший підрозділ третього розділу додатка В.

11. Попередній захист ВКР

ВКР проходять попередній захист на засіданні відповідної кафедри за встановленим графіком.

Попереднім захистом випускної кваліфікаційної роботи може вважатися, за рішенням кафедри, виступ та участь студента у наукових конференціях – університетських, міжуніверситетських, всеукраїнських тощо.

На попередній захист студент повинен подати віддрукований та перевірений науковим керівником текст роботи.

Захист проводиться на засіданні кафедри за обов'язкової присутності завідувача кафедри та наукового керівника та передбачає такі процедурні етапи:

- виступ автора ВКР з повідомленнями про основні положення роботи;
- детальні відповіді студента на усні та письмові запитання членів кафедри щодо змісту й суті роботи;
- виступ наукового керівника про якість виконання роботи, про можливість допуску роботи до захисту перед ДЕК.

Кафедра робить висновок про готовність роботи до захисту перед ДЕК, встановлює час роботи над зауваженнями та термін подачі роботи, оформленої згідно з вимогами, на кафедру. На цьому ж засіданні кафедри затверджуються рецензенти кваліфікаційної роботи.

Висновок-витяг із засідання кафедри подається як Форма подання голові ДЕК до захисту випускної кваліфікаційної роботи (проекту), Додаток І.

12. Порядок захисту випускної кваліфікаційної роботи

На захист випускного кваліфікаційного дослідження у ДЕК подається:

Зброшурований примірник випускної кваліфікаційної роботи з поданням голові ДЕК щодо захисту ВКР (містить довідку про успішність, висновок наукового керівника з характеристикою діяльності випускника під час виконання ним ВКР (проекту), висновок кафедри про ВКР).

Письмову рецензію на ВКР з зазначенням рекомендованої оцінки, Додаток К.

Заява студента про відсутність плагіату (Додаток М).

Антиплагіатний висновок.

Навчальна картка студента.

Зведена відомість про виконання студентами навчального плану і одержані ними оцінки з теоретичних дисциплін, курсових робіт (проектів) та виробничих практик, завірену деканом факультету.

Опубліковані статті, тези, програми конференцій за темою роботи, у яких автор брав участь.

Для захисту магістерських робіт наявність друкованої статті (чи методичних розробок тощо) є обов'язковою.

Документи, які вказують на практичне застосування роботи тощо.

На магістерську роботу науковий керівник пише відгук, який розміщується у поданні голові ДЕК щодо захисту ВКР (Додаток И). У відгуку науковий керівник вказує на актуальність обраної проблеми дослідження, позитивні сторони роботи і самостійність виконання студентом наукової роботи, регулярність відвідування консультацій у наукового керівника, дає особистісні характеристики студента, виявлені у процесі написання наукової роботи, а також аналізує недоліки роботи, оцінює структуру, зміст, форму і ступінь розкриття тих чи інших питань, використання статистичних та фактичних даних, оформлення роботи, дає конкретні рекомендації.

Після прочитання роботи науковим керівником робота може бути допущена до захисту. Відгук наукового керівника, а також його зауваження на сторінках тексту наукової (дипломної, магістерської) роботи є орієнтиром у підготовці до попереднього захисту наукової (дипломної, магістерської) роботи. У відгуку

наукового керівника дається попередня оцінка у формі висновку: “Студент допускається до захисту” або “Студент-магістрант не допускається до захисту”. Завершується висновок наукового керівника зазначенням ступеня відповідності наукової роботи вимогам до випускних дипломних (магістерських) робіт.

На магістерську роботу студента дається зовнішня *рецензія*.

Рецензування ВКР проводять висококваліфіковані стейкхолдери, спеціалісти виробничих, наукових і проектних організацій, викладачі, які є фахівцями з певної спеціальності та, як правило, працюють в інших навчальних закладах (на іншій випусковій кафедрі). Склад рецензентів затверджує декан факультету за поданням завідувача випускової кафедри вищого навчального закладу. Рецензент ВКР будь-якого освітнього ступеня не повинен бути співробітником кафедри, дипломні проекти (роботи) якої він рецензує. Не дозволяється також призначення керівників випускних кваліфікаційних робіт для взаємного рецензування робіт.

Дані про рецензента: його прізвище, ім’я по батькові, назва кафедри та назва навчального закладу, в якому працює рецензент вказуються по завершенню тексту рецензії. Підпис рецензента завіряється печаткою навчального закладу (установи), де працює рецензент, або підписом рецензента, якщо він працівник тієї ж установи, Додаток К.

Рецензія – це характеристика якості безпосередньо випускної кваліфікаційної роботи. Рецензія на ВКР має об’єктивно оцінювати позитивні і негативні її сторони. В рецензії тією чи іншою мірою слід оцінити:

- актуальність теми;
- вміння поставити проблему;
- обґрунтувати її соціальне значення;
- розуміння автором співвідношення між реальною проблемою і рівнем її концептуальності;
- повноту висвітлення літературних джерел, глибину їх аналізу, наявність власної думки;

- вміння застосовувати теоретичні знання для вирішення конкретних практичних завдань;
- володіння методами збору, аналізу та інтерпретації емпіричної інформації;
- наявність у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, їх новизна, перспективність, практична цінність;
- самостійність роботи, оригінальність в осмисленні матеріалу;
- обґрунтованість висновків і рекомендацій;
- достовірність, новизну та практичну значущість отриманих результатів;
- стиль викладу й оформлення роботи.
- Недоліки, які на погляд рецензента, має робота, а також ступінь їх впливу на роботу в цілому;
- Загальна оцінка підготовленості автора наукової праці до самостійної роботи як фахівця з відповідної спеціальності;

Рецензія повинна містити рекомендовану оцінку роботи за розширеною лінгвістичною шкалою: «відмінно», «дуже добре», «добре», «достатньо», «задовільно», «незадовільно». Рекомендовану оцінку за розширеною лінгвістичною шкалою рекомендується подати з приписом: “за умови успішного захисту”;

Обсяг рецензії становить від 1-2 сторінки.

Студент має право заздалегідь ознайомитися із текстом рецензії. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від її захисту.

Стиль рецензії має відповідати нормам, прийнятим для наукових відгуків, тобто бути доброзичливим, але принциповим. Рецензія може містити ту кількість зауважень, на які заслуговує з точки зору рецензента. Відносно автора роботи речення слід будувати в третій особі минулого часу (“студент поставив..., розкрив.... довів...”); до самої роботи – в теперішньому часі (“робота містить..., розкриває... тощо”).

Рецензію як аргументований критичний огляд переваг і недоліків роботи оголошують на засіданні Державної екзаменаційної комісії під час обговорення

результатів її захисту. Зміст рецензії доводять до відома автора наукової роботи не пізніше одного-двох днів до захисту, щоб він міг заздалегідь підготуватися до зауважень рецензента (прийняти або доказово спростувати їх).

Завершену ВКР разом із довідкою про виконання індивідуального плану з професійної освітньої програми дипломника, висновками наукового керівника магістранта і рецензією спеціаліста передають до Державної екзаменаційної комісії.

На засіданні ДЕК відбувається захист наукової роботи за традиційною процедурою. Головним документом, яким під час захисту послуговується студент (зачитує або переказує його), є доповідь та матеріали візуального супроводу.

Для робіт окремих спеціальностей рекомендовано представити **акт впровадження результатів наукового дослідження**.

Акт готується як довідка про впровадження основних результатів наукової роботи з позиції практичної значущості наукового дослідження, науково-практичних розробок та результатів, що досягнуті за умови ефективного впровадження. Вказуються пропозиції для впровадження, терміни впровадження та результати впровадження. Акт впровадження підписується керівниками структурних підрозділів, як свідчення практичного застосування результатів наукового дослідження. Підписи на Акті завіряються, Додаток Л.

13. Підготовка доповіді та виступ студента при захисті ВКР

Підготовка студента до виступу на засіданні ДЕК:

До захисту магістерської роботи студент повинен підготувати доповідь, яку йому належить оприлюднити на засіданні ДЕК. Зміст доповіді покликаний розкрити суть, теоретичне й практичне значення результатів здійсненої дослідницької аналітичної роботи.

Структурно доповідь складається з **трьох** частин, кожна з яких поділяється на самостійні смислові блоки (рубрики), які, попри те, повинні бути логічно

взаємопов'язаними, репрезентувати єдність, що сукупно характеризує зміст здійсненого дослідження.

Перша (вступна) частина доповіді в основному повторює вступ наукової роботи. Рубрики її відповідають тим змістовим аспектам, якими охарактеризовано актуальність обраної теми, описано наукову проблему, сформульовано мету роботи. У ній репрезентують методи, за допомогою яких отримано фактичний матеріал дослідження, а також розвивають і коментують загальну структуру роботи.

Наступна – друга частина доповіді є найбільшою за обсягом. Головне її завдання – послідовно, згідно з логікою дослідження, охарактеризувати кожен розділ наукової роботи, звернувши особливу увагу на її підсумкові результати і на критичні зіставлення й оцінки.

Закінчується доповідь заключною частиною, яку формують, орієнтуючись на текст висновків роботи. У ній наводять загальні висновки, не повторюючи узагальнень, зроблених при характеристиці розділів основної частини, й основні рекомендації.

Текст доповіді можуть супроводжувати *додаткові матеріали* (схеми, таблиці, графіки, діаграми), які автор використовує для підтвердження своєї позиції, обґрунтування висновків, запропонованих рекомендацій, як візуальний супровід виступу.

Після укладення тексту виступу доцільно підготувати письмові відповіді на питання, зауваження та побажання, наявні у відгуку наукового керівника та рецензента. Письмова форма підготовки відповідей необхідна для того, щоб під час захисту зайве хвилювання не завадило спокійно відповідати на запитання.

Починати відповідь на кожне запитання слід фразою «Дякую за поставлене запитання.» та відповідати від третьої особи множини: «Ми вважаємо...», «На нашу думку...» тощо. Відповіді мають бути короткими, чіткими й добре аргументованими. У них можна посилатися на текст роботи, що надає їм більшої переконливості, підкреслює достовірність результатів дослідження.

Готуючись до захисту наукової роботи, бажано ще раз уважно переглянути текст дослідження (другий екземпляр), зробити необхідні помітки на сторінках, покласти в потрібних місцях закладки. Особливу увагу варто звернути на аналітичні таблиці, графіки і схеми, що містять у наочній і сконцентрованій формі найважливіші результати роботи. Окремі матеріали бажано підготувати для демонстрації в залі засідання Державної екзаменаційної комісії. Вони повинні бути оформлені так, щоб магістрант міг демонструвати їх без особливих ускладнень, з максимальною зручністю для всіх присутніх у залі.

Отже, **доповідь** студентів слід підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому **доцільно висвітлити** такі важливі питання:

- Обґрунтування актуальності теми дослідження;
- Об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження;
- Що вдалося встановити, виявити, довести: коротка характеристика розділів;
- Якими методами це досягнуто, елементи новизни у теоретичних положеннях та в практичних рекомендаціях, які положення не знайшли підтвердження тощо.
- Оскільки студент має право і можливість ознайомитися з відгуком наукового керівника та рецензією заздалегідь, у виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника та рецензента.
- Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 10-15 хвилин.
- Для кращого сприймання присутніми матеріалу бажано забезпечити візуальний супровід: таблиці, діаграми, графіки тощо.

Побудована за запропонованою структурою доповідь студента дає змогу чітко сформулювати основні тези і цим самим скласти у членів комісії конкретне уявлення про роботу. *Від того як подана дипломна робота на захисті самим студентом, багато в чому залежить оцінка за виконану роботу.*

Тому доцільно ретельно продумати свій виступ, викласти його для себе в письмовій формі або скласти тези доповіді. На цьому етапі студент повинен проконсультуватися з науковим керівником.

Оцінка дипломної роботи залежить не лише від змісту, переконливості доповіді, а й від того, наскільки вправно представить її на засіданні Державної екзаменаційної комісії пошукувач, наскільки компетентно, впевнено відповідатиме він на поставлені запитання, коментуватиме дискусійні положення. Для цього йому необхідно володіти і послуговуватися правилами публічного виступу.

Готуючись до виголошення наукової доповіді, дипломник повинен зважити на такі рекомендації:

- усі цифри в тексті занотовувати лише прописом, уникаючи необхідності рахувати нулі;
- підкреслювати найважливіші фрази, словосполучення, слова;
- при друкуванні залишати широкі поля, щоб можна було доповнити написане коментарями;
- під час виголошення доповіді значно ефективніше спрацьовує повторювання іменників, уникнення вживання займенників;
- використовувати прості слова й прості стверджувальні речення;
- не переобтяжувати текст підрядними реченнями.

Захист курсових та магістерських робіт відбувається при засіданнях комісії, порядок яких регламентується “Положенням про організацію навчального процесу у Волинському національному університеті імені Лесі Українки”, з яким можна ознайомитися на сайті університету.

Склад для захисту наукової роботи становить 2-3 викладачі кафедри за участю керівника наукової роботи для курсових робіт, та ДЕК у складі, затвердженому вищим навчальним закладом для магістерських робіт, яку очолює голова, як правило провідний спеціаліст в галузі, вчений, запрошений з іншого навчального закладу. ДЕК складається з 3-4 викладачів кафедри (факультету) та голови ДЕК, який є фахівцем з даної спеціальності.

Захист наукової роботи здійснюється **публічно**. За своїм характером він є науковою дискусією, що відбувається у вимогливій, принциповій і водночас доброзичливій атмосфері з дотриманням вимог наукової етики. Головні його

перипетії стосуються аналізу достовірності, обґрунтованості зроблених у науковій роботі висновків і рекомендацій.

Засідання ДЕК розпочинається з оголошення її головою (чи секретарем) назви роботи, прізвища, імені, по батькові автора, інформації про наявність необхідних у справі документів та про навчальні здобутки магістранта: успішність, тексти публікацій (якщо вони є), виступи на тему роботи на засіданнях наукових товариств, наукових гуртків, перемоги в олімпіадах, конкурсах наукових робіт та ін.

Потім слово для повідомлення основних результатів наукового дослідження надають самому студентові. Свій виступ він вибудовує на основі читання (краще переказу) раніше підготовлених тез доповіді, намагаючись виявити високий рівень теоретичної підготовки, ерудицію, здатність доступно інтерпретувати основні наукові результати дослідження. Передусім він має зосередитися на головних підсумках здійсненої роботи, сформульованих та обґрунтованих ним теоретичних і прикладних положеннях. За необхідності можна скористатися візуальним супроводом виступу. Усі ці матеріали повинні бути чітко і лаконічно оформлені, щоб дипломник міг без особливих ускладнень їх продемонструвати, а вони були доступними присутнім.

Переконливості доповіді дипломника надає чіткість, лаконічність, граматична правильність висловлювань. Це зовсім не означає, що доповідь має бути спрощеною за формою. Навпаки, вона має відповідати всім критеріям наукової доповіді, бути глибокодумною, добре аргументованою.

Виголошувати її необхідно впевнено, виразно, дбаючи про оптимальні темп, гучність, інтонацію. Поспішливість промовця, ковтання закінчень слів, надмірно тихий голос відчутно знижують ефект доповіді. Аудиторії, перед якою відбувається захист наукових робіт, як правило, імпонує спокійна, виважена, за потреби пристрасна манера викладу студента. Абсолютно неприпустиме порушення норм літературної мови, зокрема вживання сленгу (жаргону), неправильних наголосів у словах тощо.

Не варто ігнорувати манеру поведінки на трибуні, вибір одягу, зачіски тощо. Як відомо, зовнішня елегантність, охайність, що гармоніюють зі шляхетними манерами магістранта, позитивно налаштовують Державну екзаменаційну комісію, всіх присутніх у залі до нього і змісту його повідомлення.

Виголошуючи доповідь з трибуни, студентів іноді доводиться звертати увагу за допомогою указки чи пульта на презентації чи зображені на плакатах, малюнках об'єкти, виходити за трибуну, щоб написати на дошці формули, пояснювати особливості експоната тощо. Будь-які його рухи повинні бути раціональними, ситуативно виправданими, не відволікати увагу від головного.

Процедура публічного захисту бакалаврської роботи включає:

- Повідомлення про роботу студента, яка представляється до захисту головою ДЕК чи її секретарем;
- Оголошення відгуку наукового керівника або його виступ;
- Для дипломної роботи – виступ рецензента чи заслуховування рецензії;
- Доповідь студента про зміст роботи;
- Запитання до автора і відповіді студента на запитання членів комісії із захисту наукової (дипломної) роботи та осіб, присутніх на захисті;
- Відповіді студента на зауваження зроблені рецензентом;
- Розгорнута дискусія, у якій мають право брати участь всі присутні;
- Заключне слово студента;
- Виголошення рішення комісії про оцінку роботи.

Під час захисту наукової роботи студент повинен продемонструвати глибоке розуміння теми дослідження, досконале володіння матеріалом теми, термінологією, понятійним апаратом. Водночас студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та рецензіях, а також відповісти на запитання, що виникають під час захисту у членів комісії – для наукових робіт. Питання, які ставляться членами комісії пов'язані з темою наукової роботи і мають на меті перевірити рівень засвоєння проблеми дослідження.

Далі розгортається дискусія, в якій мають право брати участь усі присутні на захисті.

Захист наукової роботи фіксується в протоколі ДЕК.

14. Оцінювання курсових та випускних кваліфікаційних робіт

Оцінюється робота на основі наступних показників:

- 1) повнота розкриття змісту теми;
- 2) оригінальність суджень (на основі теоретичних і дослідницьких матеріалів);
- 3) новизна фактичного матеріалу;
- 4) глибина аналізу;
- 5) органічність поєднання теоретичного і фактичного матеріалу;
- 6) самостійність студента при виконанні роботи,
- 7) процес захисту магістерського дослідження.

Таким чином, при оцінюванні наукової роботи враховуються якість виконаної роботи, її науковий рівень, ступінь самостійності у викладі теми, оформлення (посилання, підписування і нумерація таблиць, правильне розміщення структурних компонентів вступу і, власне, наукової роботи; мова і стиль викладу, відгук наукового керівника роботи, рецензента; виступ студента на захисті, відповіді на запитання з теми дослідження.

Не виключена ситуація, коли робота виконана й оформлена на належному рівні, а виступ студента при захисті наукової роботи не підготовлений, його відповіді на запитання не продумані, поверхневі, або хибні. У такому випадку попри високу якість роботи, оцінка може бути знижена.

Водночас, наявність зауважень і вказівок на недоліки наукової роботи у відгуку наукового керівника та рецензента ще не означає, що наукова робота одержить невисоку оцінку на захисті. Опанувавши тему дослідження, студент досить часто на захисті демонструє володіння проблемою дослідження, аргументовано доводить свою позицію з того чи іншого питання і, як наслідок, отримує високу оцінку, продемонструвавши зрілі судження фахівця.

Наукова робота захищається у присутності студентів. Запитання з теми дипломної роботи можуть ставити не тільки члени комісії, а й студенти групи.

Відповіді магістранта на запитання студентів також враховуються членами комісії при обговоренні результату захисту наукової роботи.

Оцінювання результатів складання державних іспитів та захисту ВКР здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в університеті системою контролю знань за 100-бальною з переведенням у шкалу ECTS та розширену лінгвістичну оцінку:

- 90–100 балів (A) – *відмінно* – відмінне виконання з незначними помилками,
- 82–89 балів (B) – *дуже добре* – вище середніх стандартів, але з деякими помилками;
- 75–81 балів (C) – *добре* – в цілому змістова робота зі значними помилками;
- 67–74 балів (D) – *достатньо* – чітко, але зі значними недоліками;
- 60–66 балів (E) – *задовільно* – виконання відповідає мінімальним критеріям;
- менше 60 балів (FX) – *незадовільно*.

Рішення ДЕК про оцінку ВКР приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь у її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ДЕК є вирішальним.

При визначенні оцінки роботи повинна бути врахована думка рецензента, виступ студента під час захисту своєї роботи, його відповіді на зауваження рецензента та на запитання членів екзаменаційної комісії.

Оцінка за наукову роботу виставляється в залікову книжку студента та заноситься в екзаменаційні журнали ДЕК і засвідчується підписами всіх членів ДЕКу.

Повторний захист ВКР з метою підвищення оцінки не дозволяється.

У випадках, коли захист ВКР не відповідає вимогам рівня державної атестації, ДЕК ухвалює рішення про те, що студент є неатестованим, про що здійснюється відповідний запис у протоколі засідання комісії. У такому випадку ДЕК встановлює: може студент подати на повторний захист ту саму роботу з

доопрацюванням чи він повинен опрацювати нову тему, визначену відповідною кафедрою навчального закладу.

Повторний захист ВКР дозволяється протягом трьох років після закінчення вищого закладу освіти, але не раніше, як під час наступної державної атестації.

Студент, який отримав незадовільну оцінку за ВКР, відраховується з вищого навчального закладу. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

Захист і оцінка курсової чи магістерської роботи це підсумок самостійної роботи студента. При правильній організації своєї роботи студент набуває необхідних навичок для майбутньої діяльності, підвищує свою кваліфікацію.

Кращі курсові роботи можна рекомендувати на конкурси студентських наукових робіт і до друку публікацій, написаних на їх основі, в збірниках студентських наукових праць.

Державна екзаменаційна комісія може відзначити наукові роботи та захисти і рекомендувати студентів-магістрантів до вступу в аспірантуру за відповідною спеціальністю, запис про що робиться у протоколах ДЕК.

15. Порядок зберігання випускних кваліфікаційних робіт

ВКР, оформлені відповідним чином передаються до фондів наукової бібліотеки університету, про що складається акт передачі.

У десятиденний термін після закінчення роботи ДЕК лаборанти кафедри, при яких писалися випускні кваліфікаційні роботи (секретарі ДЕК), готують акт про передачу їх у бібліотеку університету.

Акт передачі підписують завідувач кафедри, декан факультету.

Надалі вказаний акт зберігається на випусковій кафедрі.

Відповідальні особи на факультетах забезпечують розміщення випускних кваліфікаційних робіт в Електронному фонді університету.

ВКР зберігаються в секторі рідкісних видань та іноземної літератури бібліотеки університету.

ДОДАТКИ

Додаток А

Форма заяви про затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи

Декану

(назва факультету)

Волинського національного університету імені Лесі Українки

(прізвище, ініціали)

студента (ки) _____ групи

спеціальності _____

освітньої програми _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Заява

Прошу затвердити тему бакалаврської (магістерської) роботи

Науковим керівником прошу призначити

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Дата

Підпис

Візи:

Завідувач кафедри _____

Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____

Форма завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ**

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет _____

Кафедра _____

Освітній ступінь _____

Спеціальність _____

(код і назва)

Освітня програма _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«__» _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)
СТУДЕНТУ**

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту)

Керівник роботи (проекту)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи (проекту) _____

3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

3. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)

Студент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

**Керівник
роботи (проекту)**

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ**

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ

Кафедра _____

(великими літерами: 14 п/ж шр., через 1 інтервал)

НАЗВА КУРСОВОЇ РОБОТИ

(великими літерами: 18-24 п/ж шр.)

Курсова робота з _____

“Назва згідно навчального плану”

(з першої великої, 14 п/ж шр.)

Спеціальність: _____ « _____ »

код

назва спеціальності

Освітня програма _____

студентки (а) _____ групи

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ (великими літерами, 14 п/ж шрифтом)

Науковий керівник:

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ, (великими літерами, 14 п/ж шрифтом)

вчене звання, наук. ступінь, (посада)

ЛУЦЬК – 20__

Зразок оформлення титульної сторінки до ВКР
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ

Кафедра _____

(великими літерами: 14 п/ж шр., через 1 інтервал)

Випускна кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ студента

(великими літерами, 14 п/ж шрифтом)

НАЗВА ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

(великими літерами: 18-24 п/ж шр.)

Спеціальність: _____ «_____»
код назва спеціальності

Освітня програма _____
назва

Робота на здобуття освітнього ступеня «_____»

Науковий керівник:

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ, (великими літерами, 14 п/ж шрифтом)
вчене звання, наук. ступінь, (посада)

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

засідання кафедри _____

від _____ 20__ р.

ЗМІСТ**ВСТУП****РОЗДІЛ 1
НАЗВА****1.1.**

Назва першого підрозділу розділу 1.....

2**1.2.**

Назва другого підрозділу розділу 1.....

1.3.

3 Назва третього підрозділу розділу 1.....

2**РОЗДІЛ
НАЗВА****2.1.**

Назва першого підрозділу розділу 2.....

2.2.

Назва другого підрозділу розділу 2.....

НАЗВА**РОЗДІЛ 3.1.**

Назва першого підрозділу розділу 3.....

3.2.

Назва другого підрозділу розділу 3.....

2.3.

Назва третього підрозділу розділу 3.....

ВИСНОВКИ.....	8
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
ДОДАТКИ	

Зразок оформлення посилань на використані джерела в основному тексті
наукової роботи

Різновидами простого плану є так звані описові, або картинні плани, де кожний пункт створює повний образ історичної події. Простий план може розкривати ознаки певного історичного поняття. Відомий методист П.В. Гора умовно називав такий план змістовно – історичним [32]. Складний план, або розгорнутий, передбачає окрім уміння виділяти головне у змісті, ще й уміння розрізняти другорядне. Основу такого плану становить простий план, у якому певна частина пунктів, в свою чергу, пояснюється та уточнюється за допомогою системи підпунктів [7, с. 5-12].

Історія як наука займається вивченням фактів і явищ, а також з'ясуванням причин їх виникнення і розвитку. Основу історичної науки складають історичні поняття, оскільки сутність історичних явищ що пізнається людиною, знаходить своє вираження в поняттях. На уроках історії у учнів формується система понять [17; 32; 51; 57].

В методичній літературі представлені різні точки зору на класифікацію понять [12; 14; 17; 24; 28; 32; 57], але більшість методистів сходяться на двох критеріях визначення історичних понять [62, с. 15]: критерій за змістом; критерій за ступенем узагальнення.

Як бачимо, етапи засвоєння виділяються ними не за якісними змінами процесу пізнавальної діяльності, а "за результатами, продуктами, які відстають невідомої діяльності". "Процес становлення понять представляє собою поступовий підйом від орієнтування на ізольовані, зовнішні, випадкові ознаки до орієнтування на систему суттєвих ознак, які характеризують суть явища чи предмета" [91, с. 150]. Ми згодні з думкою Н.Ф.Тализіної, що вони являють собою процес засвоєння знань як рух від одних помилок до інших, що не відображає його психічної природи і не може вважатися адекватним навіть у застосуванні стихійно до складової пізнавальної діяльності [там таки, с. 237].

Великий матеріал з проблем процесу засвоєння міститься у працях Н.А. Менчинської, Д.Н. Богоявленського і їх співробітників. В цих дослідженнях вказується на процеси аналізу і синтезу, абстракції і узагальнення як основних засобів розумової діяльності [9; 10; 69; 70]. Автори неодноразово вказують на необхідність дій і операцій суб'єкта при засвоєнні понять.

Наше дослідження спирається на принципи, викладені в проекті психологічної концепції проектування нових технологій навчання і розвитку дітей В.В. Рубцовим і ін. [84, с. 10-12].

Використовуючи і розвиваючи уявлення про те, що форми поняття об'єктивно існують в формах діяльності людини і в її результатах - доцільно створених предметах, ряд дослідників [35; 39; 48; 66; 67; 105; 106; 107; 109] прийшли до розуміння необхідності розгортання в навчанні спеціально організованої діяльності, відтворюючої для індивіда опору "стоячи за науковими поняттями" практично-пізнавальних дій. Розгорнуті у працях цих авторів загальні філософсько-методичні положення дозволяють переглянути ряд традиційних уявлень про процес формування понять.

При порівнянні різних напрямків досліджень психологічних умов формування наукових понять можна сказати про принципову різницю щонайменше трьох підходів.

Представники першого підходу [9; 12; 13; 53; 69; 83; 99] в якості джерел формування розумових дій і операцій і пов'язаних з ними понять розглядають процеси аналізу, синтезу, узагальнення і абстракції, які мають загальний характер і слугують психологічними умовами вирішення суб'єктом розумових задач.

Зразок дотримання вимог щодо структурування розділів наукової роботи

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАУКОВИХ ПОНЯТЬ У ПСИХОЛОГІЇ

1.1. Підходи до формування понять в психології

У психологічній літературі склалися різні трактування процесу формування понять та їх значення в процесі навчання. При порівнянні різних напрямків досліджень психологічних умов формування наукових понять можна сказати про принципову різницю щонайменше трьох підходів.

1.2. Розуміння принципу засвоєння наукових понять

С.Л. Рубінштейн [139] розглядав навчання як спеціальну діяльність та виділив такі етапи як сприйняття матеріалу, його осмислення, закріплення і оволодіння ним. Концепція С.Л. Рубінштейна використовується в якості загальнотеоретичної основи в дослідженні процесу засвоєння, наведених Д.Н. Богоявленським і Н.А. Менчинською та її співробітниками [13; 14]. Так як і С.Л. Рубінштейн, Ф.Н. Богоявленський і Н.А. Менчинська [13; 14] вважають, основними механізмами процесу засвоєння аналіз, синтез, абстракцію і узагальнення. Таким чином етапи засвоєння визначаються рівнем цих процесів і характером взаємовідносин між ними. Рух засвоєння наукових понять може бути різним: або від загального до власного, конкретного, або від недиференційованого загального до приватного, конкретного і через конкретне до абстрактного [102]. Процес засвоєння понять відбувається як поступове сходження від орієнтування на ізольовані, зовнішні, випадкові ознаки до орієнтування на систему суттєвих ознак поняття. Н.А. Менчинська зазначає, що: "При недостатній змістовності засвоєння понять учні оволодівають дуже суттєвою ознакою - знанням загальної схеми будови поняття" [103, с.136].

Зразок оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел

Бібліографічний опис списку використаних джерел у наукових роботах може оформлятися здобувачем наукового ступеня за його вибором з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання» [8].

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК

стилів оформлення списку наукових публікацій [8]

1. MLA (Modern Language Association) style.
2. APA^{-1,2} (American Psychological Association) style.
3. Chicago/Turabian style⁻¹.
4. Harvard style⁻¹.
5. ACS (American Chemical Society) style.
6. AIP (American Institute of Physics) style.
7. IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style.
8. Vancouver style⁻¹.
9. OSCOLA.
10. APS (American Physics Society) style⁻¹.
11. Springer MathPhys Style⁻¹.

⁻¹Springer Style <http://resource-cms.springer.com/springer-cms/rest/v1/content/51958/data/v1/Guidelines+for+Contributions+to+Major+Reference+Works>

² Elsevier Style <https://www.elsevier.com/journals/learning-and-instruction/0959-4752/guide-for-authors#68000>

Список використаних джерел формується одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- у хронологічному порядку.

Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Зокрема потрібну інформацію можна одержати із таких міждержавних і державних стандартів:

- [ДСТУ 8302:2015 БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ “Загальні положення та правила складання”](#)
- [ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення»](#)
- [ДСТУ 6095:2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Правила скорочення заголовків і слів у заголовках публікації» \(ГОСТ 7.88-2003, MOD\)](#)
- [ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила»](#)
- [ГОСТ 7.12-93 «Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила»](#)
- [ДСТУ 7093:2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами» \(ГОСТ 7.11-2004, MOD\)](#)
- [ДСТУ ГОСТ 7.9:2009\(ИСО 214-76\) «Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу. Реферат и аннотация. Общие требования» \(ГОСТ 7.9-95 \(ИСО 214-76\), IDT\)](#)

Додаток 3.1

ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 [3]

Характеристика джерела	Приклад оформлення
<p>Книги: Один автор</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.): монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
<p>Два автори</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.

	<p>4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с.</p> <p>5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с.</p> <p>6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.</p>
<p>Три автори</p>	<p>1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.</p> <p>2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.</p> <p>3. Кузнєцов М. А., Фоменко К. І., Кузнєцов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p> <p>4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.</p>
<p>Чотири і більше авторів</p>	<p>1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.</p> <p>2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.</p> <p>4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p>

	<p>5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p>
<p>Автор(и) та редактор(и)/упорядники</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2015. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 232 с.
<p>Без автора</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галай. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 176 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред. С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 304 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України : навч. посіб. / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку : навч. посіб. / за ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильченко. Харків : Право, 2016. 488 с.

	<p>8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. с.</p> <p>9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конгресу м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Інститут проблем всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскипа, 2016. 904 с.</p>
<p>Багатотомні вида</p>	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозгова, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Київ : Мелітополь : НПУ ім. М. Драгоманова ; МГПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицький О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозгова, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Київ ; Мелітополь : НПУ ім. М. Драгоманова ; МГПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. Т. 1. 382 с.</p> <p>4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Інститут проблем всесвітньої історії НАН України. Харків : Право, 2009. Т. 1. Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харків : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>

<p>Автореферати дисертацій</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України : сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
<p>Дисертації</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.03 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 300 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
<p>Законодавчі нормативні документи</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. С. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).

	<p>5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016 верес. (№ 38). С. 15–16.</p>
Архівні документи	<p>1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1061. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1061. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>
Патенти	<p>1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК С09К11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p>

	<p>2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Проточність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p>

	<p>2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
<p>Бібліографічні показчики</p>	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. показч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : біобібліогр. показч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. показч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p> <p>4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.</p> <p>5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні показчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).</p>
<p>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: КНИГИ</p>	<p>1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя</p>

	<p>проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с екологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p> <p>3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
<p>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІ Й (ТЕЗИ, ДОПОВІДІ)</p>	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.</p> <p>4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних</p>

	<p>журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>
<p>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ДОВІДКОВОГО ВИДАННЯ</p>	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
<p>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПРОДОВЖУВ АНОГО ВИДАННЯ</p>	<p>1. Коломoeць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної</p>

	<p>конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
<p>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПЕРІОДИЧНО ГО ВИДАННЯ (ЖУРНАЛУ, ГАЗЕТИ)</p>	<p>1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
<p>Електронні ресурси</p>	<p>1. Влада очима історії: фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsey.org.ua/5_2017/32.pdf.</p>

	<p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>
--	---

Додаток 3.2

Приклади оформлення бібліографічних посилань у списку використаних джерел з АРА (7th ed.) [9]

АРА – це стиль цитування і оформлення бібліографічних описів, розроблений Американською психологічною асоціацією (*American Psychological Association*). **АРА-7 (АРА 7th ed.)** – це найновіше – сьоме – видання стандарту оформлення списків використаних джерел і посилань на джерела від Американської психологічної асоціації.

Сьогодні міжнародний стиль цитування АРА – один із найбільш широко використовуваних в усьому світі. Він покликаний гарантувати прозоре та якісне посилання на використані джерела. Найчастіше АРА використовують наукові видання, що спеціалізуються на гуманітарних науках, зокрема психології, філології, соціології тощо.

В Україні, відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017, **стиль АРА** належить до одного з міжнародних стилів, за

якими можна оформлювати списки літератури й посилання в наукових роботах. Він також поширений серед фахових наукових журналів України.

Книга

Книга одного автора

Дудник, А. В. (2011). *Сільськогосподарська ентомологія*. МДАУ.

Круш, П. В. (2009). *Макроекономіка та її регулювання*. Каравела.

Нечуй-Левицький, І. (2006). *Кайдашева сім'я*. Школа. (Оригінал опубліковано 1878 р.)

Шекспір, В. (2003). *Гамлет, принц данський* (Г. Кочур, Пер.). Альтерпрес. (Оригінал опубліковано прибіл. 1599 р.)

Lorge, P. A. (2012). *Chinese martial arts: From antiquity to the twenty-first century*. Cambridge University Press.

Книга двох авторів

Злобін, Г. Г., & Рикалюк, Р. Є. (2006). *Архітектура та апаратне забезпечення ПЕОМ*. Каравела.

Воробйова, О. М., & Іванченко, В. Д. (2009). *Основи схемотехніки* (2-ге вид.). Фенікс.

Книга з кількістю авторів від трьох до двадцятьох

Сніжко, С. І., Паламарчук, Л. В., & Затула, В. І. (2010). *Метеорологія*. Київський університет.

Жовтобрюх, М. А., Волох, О. Т., Самійленко, С. П., & Слинсько, І. І. (1979). *Історична грамати́ка української мови*. Вища школа.

Майданник, В. Г., Бурлай, В. Г., Гнатейко, О. З., Дука, К. Д., Нечитайло, Ю. М., & Хайтович, М. В. (2012). *Пропедевтична педіатрія* (Г. В. Майданник, Ред.). Нова Книга.

Базилевич, В. Д., Базилевич, К. С., & Баластрик, Л. О. (2008). *Макроекономіка* (4-те вид.). Знання.

Книга з більш як двадцятьома авторами

Щодо принципів наведення посилань на джерела з більш як двадцятьома авторами див. [цю статтю](#) [9].

Книга без зазначення автора (з редактором)

Івшина, Л. (Ред.). (2002). *Україна incognita*. Факт.

Васильчук, М. В., & Дуброва, Н. Й. (Ред.). (2004). *Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності* (2-ге вид.). Основа.

Bodenhamer, D. J., & Shepard, R. T. (Eds.). (2006). *The history of Indiana law*. Ohio University Press.

Окремий том (частина) багатотомного видання

Комарницька, Т. К., & Комісаров, К. Ю. (2012). *Сучасна японська літературна мова* (Т. 2). Видавничий дім Дмитра Бураго.

Головацький, А. С., Черкасов, В. Г., Сапін, М. Р., Парахін, А. І., & Ковальчук, О. І. (2013). *Анатомія людини* (3-тє вид., Т. 1). Нова Книга.

Александров, Є. Є., Козлов, Е. П., & Кузнєцов, Б. І. (2006). *Автоматичне керування рухомими об'єктами і технологічними процесами: Т. 2. Автоматичне керування рухом літальних апаратів* (Є. Є. Александров, Ред.). НТУ «ХП».

Частина книги (розділ тощо)

Герасимчук, І. Л. (2014). Термодинаміка. У А. Й. Пампук (Ред.), *Основи фізики* (с. 55–80). Універсіада.

Hunt, E. (2006). Expertise, talent, and social encouragement. In K. A. Ericsson, N. Charness, P. J. Feltovich, & R. R. Hoffman (Eds.), *The Cambridge handbook of expertise and expert performance* (pp. 31–38). Cambridge University Press.

Стаття (публікація) в періодичному виданні

Стаття в журналі

Турбін, П. В., Кропотов, О. Ю., & Удовицький, В. Г. (2018). Синтез впорядкованих нанорозмірних структур на основі вуглецевих нанотрубок. *Журнал фізики та інженерії поверхні*, 3(3), 114–118. <https://periodicals.karazin.ua/pse/article/view/14324>

Вишневський, В. В., & Романенко, Т. М. (2019). Застосування метрики Хаусдорфа для визначення нетипових кардіоциклів у тривимірному фазовому

просторі координат векторкардіограми. *Медична інформатика та інженерія*, (3), 31–36. <https://doi.org/10.11603/mie.1996-1960.2019.3.10430>

Шевченко, Т. М. (2019). Письменницька есеїстика: Осмислення феномену. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Філологія*, 24(2), 113–121. [http://liber.onu.edu.ua/pdf/Visnik_Filol_2\(2019\).pdf](http://liber.onu.edu.ua/pdf/Visnik_Filol_2(2019).pdf)

Meehl, G. A., Goddard, L., Boer, G., Burgman, R., Branstator, G., Cassou, C., Corti, S., Danabasoglu, G., Doblus-Reyes, F., Hawkins, E., Karspeck, A., Kimoto, M., Kumar, A., Matei, D., Mignot, J., Msadek, R., Navarra, A., Pohlmann, H., Rienecker, M., . . . Yeager, S. (2014). Decadal climate prediction: An update from the trenches. *Bulletin of the American Meteorological Society*, 95(2), 243–267. <https://doi.org/10.1175/BAMS-D-12-00241.1>

Стаття в газеті

Соколов, Б. (2018, 16 травня). Проблема не в наркотиках? *День*, (84), 4–5.

Вишневіська, М. (2016, 23–29 червня). Іванове свято. *Слово Просвіти*, (25), 14–15.

Сайт

Kyiv Dictionary. (2020, 12 травня). Чому в діалектному слові «без» («бузок») замість літери «у» вживають «е»? <https://www.kyivdictionary.com/uk/grammar/uk/consulenza-linguistica/vypusk5/bez-buzok/>

Пирожок, О., & Калачова, Г. (2019, 25 жовтня). *Тютюнові компанії "збирають валізи": кому це вигідно і з чого все почалося*. Економічна правда. <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/10/25/652952/>

Stravy.net. (б. д.). *Швидкі хачапурі на сковорідці*. <http://stravy.net/zakuski/shvidki-hachapuri-na-skovoridci.html>

Український гідрометеорологічний центр. (б. д.). *Поточна погода в Україні*. Взято 16 червня 2020 з <https://meteo.gov.ua/ua/33345/current/ukraine/>

Дисертація, магістерська робота

Гавриленко, А. О. (2018). *Формування індивідуальних стратегій навчання студентів філологічних спеціальностей на засадах компетентнісного*

підходу [Дис. канд. пед. наук, Національний авіаційний університет].
Репозитарій Національного авіаційного
університету. <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/38241>

Brettin, A. (2018). *Microspherical photonics for enhancing resolution of optical microscopy and sensitivity of focal plane arrays* (Publication No. 10979114) [Doctoral dissertation, The University of North Carolina at Charlotte]. PQDT Open. <https://pqdtopen.proquest.com/doc/2139704285.html?FMT=AI>

Кандиба, М. О. (2015). *Емоційна зрілість як умова розвитку професійної толерантності особистості* [Неопубл. дис. канд. психол. наук]. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки.

Aragon, L. (2003). *Factors to consider when selecting paraprofessionals for participation in a teacher preparation program* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Colorado at Denver.

Автореферат дисертації

Казимиренко, Ю. О. (2019). *Наукові основи проектування і підвищення захисту метал-скляними матеріалами елементів суден для радіоактивних вантажів* [Автореф. дис. д-ра техн. наук, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова]. Репозитарій НУК. <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3077>

Буц, Ю. В. (2020). *Науково-методологічні основи релаксії екогеосистем при техногенному навантаженні пірогенного походження* [Автореф. дис. д-ра техн. наук, Сумський державний університет]. eSSUIR. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76266>

Матеріали конференції

Тези доповіді

Воловенко, І. В. (2019). *Метамовна рефлексія як невід'ємний складник політичних промов*. В В. П. Андрущенко, А. В. Висоцький, М. Я. Плющ, О. І. Леута, І. В. Дудко, І. В. Воловенко & Л. М. Марчило (Ред.), *Український мовний світ у слов'янському всесвіті* (с. 18–20). Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Ключкович, А. В. (2015). Особливості розірвання договору оренди земельної ділянки в судовому порядку. В Д. В. Санніков, І. В. Ігнатенко, А. П. Гетьман & М. В. Шульга (Ред.), *Перші кроки в науці земельного, аграрного та екологічного права* (с. 212–215). Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. <http://nauka.nlu.edu.ua/download/zemelnoe2015.pdf>

Закон, нормативний акт

Докладно про нюанси посилань на законодавчі акти за вимогами АРА див. в [цій статті](#) [9].

Відповідно до норм АРА (Сполучені Штати)

Americans With Disabilities Act of 1990, 42 U.S.C. § 12101 et seq. (1990). <https://www.ada.gov/pubs/adastatute08.htm>

З урахуванням вимог «The Bluebook»

Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

Постанова Кабінету Міністрів України «Про особливості надання житлових субсидій» № 247 (2020). <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-osoblivosti-nadannya-zhitlovih-subsidij-247250320>

Закон України «Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням знищенням (псуванням), нестачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей» № 217/95-ВР (1995, 5 липня). *Голос України*, (22), 10.

Закон України «Про внесення змін до Постанови Верховної Ради України “Про обрання голів, перших заступників, заступників голів, секретарів, членів комітетів Верховної Ради України дев’ятого скликання” № 302–IX (2020, 24 січня). *Відомості Верховної Ради України*, (4), 36.

Відповідно до місцевих рекомендацій

Приклад рекомендації [Університету Монреалю](#) для канадського законодавства:

Éditeur officiel du Québec. (2002, 14 juin). *Projet de loi no 90 : loi modifiant le Code des professions et d'autres dispositions législatives dans le domaine de la santé*. <http://www.ooaq.qc.ca/ordre/lois-reglements/doc-lois/loi-90.pdf>

Приклад рекомендації [Центрального університету Боготи](#):

Congreso de los Estados Unidos de Colombia. (1873, 26 de mayo). *Ley 84 de 1873. Código civil de los Estados Unidos de Colombia*. Diario Oficial n.º 2867. <http://bit.ly/2Ny4HA0>

Звіт організації

Державна служба статистики України. (2020). *Звіт про результати діяльності Державної служби статистики України за 2019 рік*. http://www.ukrstat.gov.ua/zvit/zvit/zvit_DCC_2019.pdf

Препринт

Препринт, опублікований в онлайн-репозиторії

Стасюк, І. В., & Величко, О. В. (2014). *Опис інтеркальованих шаруватих структур в підході періодичної моделі Андерсона*. Інститут фізики конденсованих систем НАН України. <http://www.icmp.lviv.ua/preprints/2014/14-07u>

Kraus, M., & Torrez, B. (2019). *A psychology of power that is embedded in societal structures*. PsyArXiv. <https://www.doi.org/10.31234/osf.io/frt72>

Неопублікований рукопис

Jones, A. (2018). *Stages in the development of corn* [Manuscript submitted for publication]. Faculty of Agriculture, Dalhousie University.

Патент

Караваєв, О. Г. (2017). *Судновий рушій* (Патент України № 121634). Державна служба інтелектуальної власності України.

Кучеров, Д. П., & Березкін, А. Л. (2018). *Спосіб ітераційного визначення частоти гармонічного сигналу* (Патент України № 123202). Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

Безрук, В. В., Безрук, Т. О., Яценко, Ю. Б., Яценко, Ю. Б., & Шкробанець, І. Д. (2018). *Спосіб оптимізації системи надання нефрологічної*

допомоги дітям із інфекційно-запальними захворюваннями сечовидільної системи (Патент України № 123201). Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. <http://uapatents.com/6-123201-sposib-optimizaci-sistemi-nadannya-nefrologichno-dopomogi-dityam-iz-infekcijno-zapalnimi-zakhvoryuvannyami-sechovidilno-sistemi.html>

Стандарт

Книжкова палата України імені Івана Федорова. (2016). *Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання* (ДСТУ 8302:2015). УкрНДНЦ.

Консервпромкомплекс. (2009). *Фрукти, овочі та продукти перероблення. Методи визначення домішок рослинного походження* (ДСТУ 4912:2008). Держспоживстандарт України.

International Organization for Standardization. (2018). *Food safety management systems — Requirements for any organization in the food chain* (ISO Standard No. 22000:2018).

Архівні матеріали

[Витяг з протоколу засідання Української Центральної Ради щодо ухвалення Закону про Національно-Персональну Автономію]. (1918, 9 січня). Ф. 2592 "Генеральне секретарство міжнародних справ УЦР, м. Київ" (Оп. 1, Спр. 66, Арк. 17–18), Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Київ, Україна.

Грушевський, М. С. (1903, 11 вересня). [Лист до Марії Сильвестрівни Грушевської]. Ф. 1235 "Грушевські – історики та філологи" (Оп. 1, Спр. 940, Арк. 32), Центральний державний історичний архів України, Київ, Україна.

Постанова про проголошення незалежності України. (1991, 24 серпня). Ф. 1 "Верховна Рада України, мм. Харків, Київ" (Оп. 16, Спр. 4630, Арк. 1), Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Київ, Україна.

Автоматичне оформлення посилань за АРА (7th ed.) онлайн [9]

Стандарт АРА сьомого видання встановлює вимоги щодо оформлення внутрішньотекстових та позатекстових посилань, складання списків використаних джерел. Підручник АРА фіксує правила для складання бібліографічних описів до великої кількості різних джерел. Використовуючи [онлайн-сервіс «Grafiati»](#), ви можете автоматично створювати списки літератури та оформлювати посилання на джерела за стилем АРА, не досліджуючи вимог стандарту. Щоб почати складати бібліографічний список згідно з АРА-7, перейдіть на [головну сторінку сайту](#) та оберіть АРА в списку стилів цитування. Тоді знайдіть потрібний тип джерела у відповідному та меню та заповніть запропоновані форми. Надалі ви можете розширювати та поглиблювати свій список і конвертувати його в інші стилі цитування.

Форма подання голові ДЕК до захисту випускної кваліфікаційної роботи
(проекту)

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Подання

**голові державної екзаменаційної комісії щодо захисту випускної
кваліфікаційної роботи (проекту)**

Направляється студент _____ до захисту випускної
(прізвище та ініціали)
кваліфікаційної роботи (проекту) за спеціальністю _____
освітньою програмою _____
(назва)

на тему:

Випускна кваліфікаційна робота (проект) і рецензія додаються.

Декан

(підпис)

Довідка про успішність

_____ за _____ період _____ на _____
(прізвище)
_____ з 20__ року до 20__ року повністю виконав навчальні
таким
розподілом оцінок за: національною шкалою: відмінно _____
шкалою ECTS: A ____%; B ____%; C ____%; D ____%; E ____%.

Висновок керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Студент(ка) _____

Керівник роботи (проекту)

«__» _____ 20__ року

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна _____ розглянута.
робота _____ (проект)

допускається до захисту даної випускної кваліфікаційної роботи (проекту) в ДЕК.

Завідувач кафедри _____
(назва кафедри)

_____ (підпис) «__» _____ 20__ року

Орієнтовна форма рецензії на випускню кваліфікаційну роботу (проект)

– прописується в бланку або подається в друкованому вигляді

Міністерство освіти і науки України

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Рецензія

на магістерську роботу студента

(назва спеціальності, освітньої програми)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема магістерської роботи

Актуальність теми

Наявність самостійних розробок автора

Практична цінність і основні висновки та рекомендації

Наявність недоліків

Оцінка рецензента (за розширеною лінгвістичною шкалою)

Рецензент
(підпис)

(прізвище, посада)

« ___ » _____ 20__ р.

Форма акту впровадження результатів ВКР

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів дипломного (магістерського) дослідження

“Назва роботи”

студента (ки) факультету психології,

спеціальність _____, освітня програма _____

Волинського національного університету імені Лесі Українки

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ

1. Найменування пропозиції для впровадження:

2. Ким запропоновано:

3. Заклад, де проведена розробка:

4. Де впроваджено:

6. Термін впровадження:

7. Результати впровадження:

Керівник
структурної ланки підрозділу,
де здійснювалося впровадження
(вказати назву)

Прізвище, ініціали

Керівник
структурного підрозділу, (чи організації)
де здійснювалося впровадження
(вказати назву)

Прізвище, ініціали

Підписи завіряються печаткою установи чи печаткою структурного підрозділу відповідного закладу.

Зразок заяви студента про відсутність плагіату у науковій роботіЗАЯВА-ЗАСВІДЧЕННЯ
АВТОРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Я, _____, студент випускник (магістр) заявляю: моя письмова робота на тему «_____», представлена у «державну екзаменаційну комісію» для публічного захисту, виконана самостійно і без порушення норм законодавства України про авторське право. Усі запозичення з друкованих та електронних видань, а також з інших випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти оформлені належним чином з посиланням на джерело.

Я ознайомлений(-а) з чинним положенням «Про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки», згідно з яким виявлення плагіату та/або критично низький рівень унікальності роботи є підставою для відмови в допуску її до захисту або відмови у присудженні відповідного ступеня вищої освіти автору такої роботи.

Я даю дозвіл на розміщення електронної копії своєї роботи в закритому фонді кваліфікаційних робіт Волинського національного університету імені Лесі Українки.

«__» _____ 20__ року

Підпис

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

2. Вибір теми наукової роботи

3. Структура курсової роботи

4. Структура магістерської наукової роботи

5. Написання та оформлення основної частини наукової роботи

5.1. Написання та оформлення вступу до наукової роботи

5.2. Написання та оформлення розділів дослідження

5.3. Написання та оформлення висновків дослідження

6. Робота над літературними джерелами для написання теоретичного розділу наукового дослідження

7. Проведення емпіричного дослідження

8. Оформлення основної частини наукової роботи

9. Оформлення списку використаних джерел

10. Оформлення додатків

ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

11. Попередній захист ВКР

12. Порядок захисту випускної кваліфікаційної роботи

13. Підготовка доповіді та виступ студента при захисті ВКР

14. Оцінювання курсових та випускних кваліфікаційних робіт

15. Порядок зберігання випускних кваліфікаційних робіт

ДОДАТКИ

Додаток А

Форма заяви про затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи

41

Додаток Б

Форма завдання на випускну кваліфікаційну роботу (проект), Календарний план

42

Додаток В.1

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

44

Додаток В.2

Зразок оформлення титульної сторінки до ВКР

45

Додаток Д

Зразок оформлення змісту до наукового дослідження

46

2

Додаток Е

Зразок оформлення посилань на використані джерела в основному тексті наукової роботи

47

Додаток Ж

Зразок дотримання вимог щодо структурування розділів наукової роботи

49

Додаток З

Зразок оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел

50

3.1

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

51

3.2

Приклади оформлення бібліографічних посилань у списку використаних джерел згідно з АРА (7th ed.)

60

3.3

Автоматичне оформлення посилань за АРА (7th ed.) онлайн

67

Додаток И

Форма подання голові ДЕК до захисту випускної кваліфікаційної роботи (проект)

68

Додаток К

Орієнтовна форма рецензії на випускну кваліфікаційну роботу (проект)

69

Додаток Л

Форма акту впровадження результатів ВКР

70

Додаток М

Зразок заяви студента про відсутність плагіату у науковій роботі

71

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....74

ПОЛОЖЕННЯ про академічну доброчесність, запобігання виявлення академічного плагіату, захист інтелектуальної власності порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у **ВНУ імені Л Українки**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баскаков А. Я., Туленков А. В. Методология научного исследования. Київ : МАУП, 2002. 158 с.
2. Бюлетень Вищої атестаційної комісії України. Київ. № 9-10, 2011.
3. [ДСТУ 8302:2015 БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ “Загальні положення та правила складання”](#).
4. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. 2-ге вид. перероблене і доповнене. Київ : ВД «Професіонал». 214 с.
5. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень. Київ : Кондор, 2005. 187.
6. Методы исследования в спорте: Учебное пособие / Под общ. ред. В. П. Филина, А. С. Ровного. – Харьков : Основа, 1992. 149 с.
7. Матеріали до організації навчального процесу у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2021. – 436 с.
8. Наказ МОН №40 від 12.01.2017 “Про затвердження Вимог до оформлення дисертації”.
9. Приклади оформлення посилань за АРА (7th ed.) у списку використаних джерел. <https://www.grafiati.com/uk/info/apa-7/examples/>
10. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.
11. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Київ : ВД «Слово», 2003. 185 с.
12. Шейко В.М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 2-е вид., переробл. і доп. Київ : Знання-Прес, 2007. 154 с.

Положення

**про академічну доброчесність,
запобігання та виявлення академічного плагіату,
захист інтелектуальної власності та порядок і процедури вирішення
конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки**

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII Стаття 42. Академічна доброчесність. https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-42.htm
2. Кодекс академічної доброчесності https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/normatyvno-pravova-baza/
3. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату Додаток 1 та Додаток 3 до положення <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Polozhennya-pro-systemu-zapobigannya-ta-vyyavlenya-akademichnogo-plagiatu.pdf>
4. Положення про захист інтелектуальної власності у ВНУ імені Лесі Українки <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/Polozhennya-pro-zahyst-IV-u-SNU-1.pdf>
5. Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки. https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_poriadok_vyrishennia_konfliktnykh_sytuatsii.pdf

Навчально-методичне видання

**Методичні рекомендації
до організації навчально-дослідницької діяльності студентів та
написання наукових робіт**

Укладачі Оксана Євгенівна Іванашко, Дарія Тарасівна Гошовська

Набір і верстка – укладачів